

Ahojte!

Tak a máme tu leto. Alebo by som mala radšej povedať: "The summer is here." Podľa neoficiálnych štatistík zo slovenských internátov a univerzitných chodieb smeruje totiž toto leto pokroková slovenská mládež zase raz za oceán. Trošku im tú cestu, alebo skôr jej prípravu, skomplikoval istý afgánsky USAfil - pribudli bubáčky za víza aj všelijaké opatrenia, ktoré vraj majú zabezpečiť bezpečnosť. Slováci si však aj s tým vedia poradiť - ak je v hre sranda, dobrodružstvo... a zase tie bubáčky.

Nové dimenzie sa na ceste do Štátov k mnohým z vás pripoja. A to nielen keď si ich pribalíte do praskajúceho kufra. Váš časopis totiž už druhý rok čítajú aj Slováci, pre ktorých už Spojené štáty nie sú iba cieľom letnej brigády, ale aj... domovom. Alebo aspoň jeho náhradou (aby som neurazila vlastencov). Ak ich tam teda stretnete s Dimenziami v rukách, pozdravte ich od nás.

No a čo s nami, pravými domasedmi? Nezostáva nám nič iné, ako zveľaďovať počas leta naše vzťahy (príručku pozri v rubrike Vzťahy), chodiť po pútiach (aj keď Šaštín z rubriky Pútnik už je za nami) a prípadne sa zamýšľať. To hlavne. Počas rýchlostných pretekov zvyšnej časti roka sa to totiž nestíha. Rubrika Zamyslenie z pera Milana Bubáka je vám k dispozícii.

No a keď som začala tak medzinárodne, nedá mi nespomenúť Tému čísla. Tou je tentokrát pastorácia Rómov. Žijú na Slovensku, ale pre mnohých z nás sú doslova cudzincami. Jožo Šoltés vám ich priblíži tak, ako ste ich možno ešte nevnímali - ako kresťanov.

Zdá sa teda, že spoznávať ľudí a ich život sa dá aj bez toho, aby človek prešiel pasovou kontrolou. A to vám z Nových dimenzií na začiatku leta aj prajeme: aby ste si našli čo najviac kamarátov, priateľiek, známych... aby vám bolo veselo.

Nech žije leto!

Nové dimenzie

Kresťanský časopis pre univerzitnú mládež

Vydavateľ: Univerzitné Pastoračné Centrum
bl. Jozefa Freinademetza, Bratislava

Cenzor: Milan Bubák SVD, M.A., M.P.S.

Šéfredaktor:

Lucia Kubošová

Redaktori:

Roman Tarina, Peter Pašuth,
Martina Brenčičová, Zdenka Marková,
Jozef Šoltés, Eva Tináková,
Elena Gajdošiková

Jazyková úprava:

Zdenka Marková

Grafická úprava:

Milan Melicherčík, Jozef Šoltés
Branislav Zumrík

Web editor:

Jozef Šoltés, Branislav Zumrík

Ekonom:

Juraj Kováč

Adresa redakcie:

Nové dimenzie
UPC
Staré Grunty 36
842 25 Bratislava

Tel./fax: 02/ 654 12 236, 0903/377 426

E-mail: dimenzie@dimenzie.sk

URL: <http://www.dimenzie.sk>

Tlač: Dobrá Kniha, Trnava

Registrované na MK SR pod číslom
1953/98. S povolením Arcibiskupského
úradu v Trnave, dňa 14. januára 1999,
č. 55/99.

2	úvodník
4 - 7	správy
6 - 7	môj názor
8 - 21	téma čísla
	<i>Rómovia a viera</i>
	<i>Práca cirkvi</i>
	<i>Bardejov - Poštárka</i>
	<i>Internet ako prostriedok pastorácie</i>
	<i>Pohľad vlády</i>
	<i>Tretí sektor</i>
22 - 23	toronto
	<i>Aj mladí sa môžu stať svätými</i>
24 - 27	krížom - krážom
	<i>Atény severu</i>
27	tri otázky pre
28 - 29	vzťahy
	<i>Čo nerobiť v partnerskom vzťahu</i>
30 - 31	naše madony
	<i>Patrónka Slovenska</i>
32 - 33	zamyslenie
	<i>Moje fundamentálne rozhodnutie</i>
34 - 35	pánska jazda
	<i>Videokamery</i>
36 - 39	recenzie
	<i>Knihy</i>
	<i>Film</i>
	<i>Hudba</i>
40	poézia
42	humor
43	infoservis

Internet novou hranicou pre Cirkev

RÍM - Internet predstavuje novú hranicu, ktorú musí cirkev prekročiť pri šírení evanjelia. Biskupom a všetkým katolíckym veriacim to kladie na srdce pápež Ján Pavol II. v posolstve k 36. svetovému dňu spoločenských komunikačných prostriedkov, ktorý Cirkev oslávila v nedeľu 12. mája. „Kresťanstvo zapustilo korene na mnohých miestach a naučilo sa hovoriť rôznymi jazykmi. Cirkev musela prekročiť prah mnohých kultúr, čo si zakaždým vyžadovalo novú energiu a fantáziu. Pri súčasnej informačnej a komunikačnej revolúcii sa nachádza na prahu ďalšej rozhodujúcej zmeny,“ píše pápež. Vstúpiť do kybernetického priestoru však podľa neho nestačí. Za hlavný problém novej formy komunikácie považuje najšť prepojenie medzi virtuálnym a reálnym svetom. „Internet nikdy nedokáže nahradiť hlboký zážitok Boha. Vzťahy sprostredkované elektronickou cestou nikdy nemôžu nahradiť priamy ľudský kontakt, ktorý si vyžaduje pravá evanjelizácia.“ Pápež zároveň upozorňuje na nebezpečenstvá fóra, „kde sa ľudská povaha prejavuje z tej najlepšej i najhoršej stránky“. Označuje ho za fórum, na ktorom je všetko prístupné a takmer nič nie je trvalé. „V kultúre, ktorá žije z takýchto nestálych skutočností, sa môže stať, že informácie budú dôležitejšie než hodnoty. Internet upriamuje pozornosť na to, čo je hmatateľné, výhodné, ihneď dostupné, ale ľudské bytosti existencie potrebujú čas a vnútorný pokoj, aby prehodnocovali a skúmali život s jeho tajomstvami. Pochopenie a múdrosť sú ovocím kontemplatívneho pohľadu na svet a nevyplývajú iba zo získavania informácií, hoci zaujímavých,“ konštatuje pápež a varuje pred relativistickým myslením a únikom od osobnej zodpovednosti a angažovanosti.

Sympóziu o mládeži

BRATISLAVA - Dvaja zástupcovia slovenských katolíckych biskupov - predseda Konferencie biskupov Slovenska František Tondra a nitriansky pomocný biskup František Rábek - sa zúčastnili na sympóziu európskych biskupov o mládeži. Vo Vatikáne reprezentovali Slovensko medzi stovkou zástupcov jednotlivých biskupských konferencií zo všetkých častí Európy. Sympóziu trvalo od stredy 24. apríla do nedele 28. apríla a jeho hlavnou témou bolo posolstvo Jána Pavla II. zo Svetových dní mládeže v Jubilejnom roku 2000. Na rímskom stretnutí s mladými pápež zdôraznil, že ich generácia je „laboratóriom viery“. Má priestor na stretnutia, hľadanie a počúvanie. Európski biskupi budú rozvíjať myšlienku, ako do tohto priestoru, do konkrétneho života spoločnosti, vniesť kresťanskú nádej zmŕtvychvstalého Ježiša Krista.

O ľudovej zbožnosti

RÍM - Vatikán upozornil v jednom z posledných oficiálnych dokumentov na ľudovú zbožnosť. Mariánska úcta, viera v anjelov, uctievanie svätých, omše za zosnulých, púte a ďalšie obľúbené prejavy veriacich sú predmetom Direktória o liturgii a ľudovej zbožnosti, ktoré 9. apríla vydala Kongregácia pre bohoslužby a disciplínu sviatostí. „Nesmieme vidieť vo všetkých gestách nábožnosti poverčivosť, veď sme ľudia a nie

anjeli. Anjeli nepotrebujú ničeo bozkávať alebo hľadieť na obrazy. My sme však ľudia a vo svojich výrazoch zbožnosti podliehame telesnému rozmeru,“ povedal pri prezentácii dokumentu prefekt kongregácie kardinál Jorg Artur Medina Estévez. Nebezpečenstvo poverčivosti tu podľa neho existuje, hlavným cieľom dokumentu však nie je odsúdiť tieto formy, ktoré sprevádzajú život cirkvi už po stáročia, ale zdôrazniť ich hodnotu a užitočnosť.

Modlitbovo-pôstna reťaz

BRATISLAVA - Slovenskí veriaci utvorili počas deviatich dní modlitbovo-pôstnu reťaz za Slovensko. Akcia trvajúca nonstop deväťkrát 24 hodín vyvrcholila v sobotu 18. mája v predvečer sviatku zoslania Ducha Svätého, ktorý sa slávi 50 dní po Veľkej noci. Tzv. deviatnik, nazývaný aj novéna, obetovali stovky účastníkov z celého Slovenska za pokoj a zmierenie v našej krajine. „Myšlienka zorganizovať túto modlitbovo-pôstnu reťaz sa zrodila pri pohľade na politickú, ekonomickú a spoločenskú situáciu na Slovensku, ktoré tento rok stojí pred voľbami,“ uviedol vo výzve na zapojenie jeden zo spoluorganizátorov deviatnika dominikán Matúš Kušnir, zástupca Ružencových bratstiev. K akcii sa pridali aj ďalšie modlitbové spoločenstvá a skupiny. Ich členovia aj individuálni záujemcovia si rozdělili deväť dní od 10. do 18. mája na hodiny. Pridelenú hodinu počas dňa alebo noci trávili na ľubovoľnom mieste spôsobom, aký im vyhovoval. M. Kušnir odporučal napríklad účasť na svätej omši, poklonu pred Oltárnou sviatosťou, modlitbu ruženca, breviára, krížovej cesty a pod. alebo pôst. V sobotu 18. mája zakončili účastníci reťaze svoj apel na nebesia modlitbou zasvätenia, ktorú vykonal pápež Ján Pavol II. v Ríme 8. októbra 2000.

Požehnanie automobilov

LEVICE - Požehnanie automobilov a cestujúcich v nich dali v nedeľu 5. mája v kostole sv. Anny v Krškanoch pri Leviciach. Podľa miestneho farára Ľubomíra Poláka, táto slávnosť má v Krškanoch už päťročnú tradíciu. „Prvú májovú nedeľu sme si pre požehnanie nevybrali náhodou, pomaly sa začína turistická a dovolenková sezóna, čo súvisí so zvýšením premávky na cestách“ uviedol Polák. Podľa neho ten, kto si sadá za volant, môže byť poslom smrti pre živých a príčinou nešťastia pre seba. „Je naozaj vhodné vykráčať v mene Božom,“ dodal. Požehnanie cestujúcich a ich automobilov sa v Krškanoch získava čoraz väčšiu popularitu a vlni bolo na priestranstve pri kostole zaparkovaných až osemdesiat motorových vozidiel.

VŠ s menšími úpravami

LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ - Vysoké školstvo čakajú menšie úpravy. Konkrétne sa prestavba študijných odborov dotkne ich terminológie a organizácie. „Študijné odbory sa dostanú na vyššiu úroveň a spravovať ich bude ministerstvo školstva,“ uviedol rektor bratislavskej Slovenskej technickej univerzity (STU) Ľudovít Molnár po zasadnutí Slovenskej rektorskej konferencie (SRK) v Liptovskom Mikuláši. „Zredukuje sa aj počet,

namiesto súčasných približne 1800 študijných odborov, plánujeme len okolo 300“, doplnil Molnár. Zmeny sa podľa rektora Molnára dotknú aj pedagógov vysokých škôl, predovšetkým hodností profesorov a docentov. V budúcnosti nepôjde len o tituly, ale aj o pracovné miesta, viazané na nové študijné programy. Úpravy, ktoré sa naplno začnú uplatňovať v školskom roku 2004/2005, keď vysoké školy už nebudú môcť prijímať študentov na staré študijné programy, si vyžiadal okrem nárastu informácií aj fakt, že je ekonomicky neúnosné a neefektívne vychovávať úzko špecializovaných odborníkov, ktorí si len ťažko hľadajú vo svojom odbore prácu. Podľa rektora Univerzity Komenského Ferdinanda Devínskeho, sú tieto zmeny nevyhnutné aj pre súlad s európskym štandardom. „Slovenské diplomy budú spĺňať európske kritéria a ich súčasťou bude doplnok so zoznamom predmetov, ktoré poslucháč počas štúdia absolvoval,“ zdôraznil rektor Devínsky.

Ústava EÚ by mala začínať odvolaním na Boha

BERLÍN - Ústava Európskej únie sa má začať odvolaním sa na Boha. Žiadala to nemecká Komisia pre blahorečenie Roberta Schumana a Spoločnosť pre napomáhanie zjednocovania Európy s kresťanskou zodpovednosťou na svojom plenárnom zasadnutí vo Würzburgu. Tým sa má jasne ukázať, že členské štáty EÚ sú si vedomé koreňov svojej 3000 rokov starej kultúry a dokážu niesť zodpovednosť pred Bohom za svoj prístup k stvočenstvu. Hans-August Lücker, výkonný prezident Komisie pre blahorečenie Roberta Schumana a bývalý viceprezident Európskeho parlamentu, toto rozhodnutie osobne odovzdá prezidentovi Konventu EÚ o európskej ústave Valery Giscard d'Estaingovi.

Blahorečenie Roberta Schumana sa podľa údajov komisie nachádza v rozhodujúcej fáze. Už na jeseň t. r. sa majú uzavreté podklady odoslať do Vatikánu. Ako sa Lücker vyjadril, rozhodnutie možno očakávať už koncom roka 2004. Dodal, že už v roku 2000 odovzdal v Ríme obrazovú a textovú dokumentáciu o ži-

vote tohto európskeho politika v rozsahu 7000 strán. Schuman bol francúzskym premiérom, ministrom zahraničia a predsedom Európskeho parlamentu. Pápež Ján Pavol II. označil Schumana ako pravého kresťana a súčasne mimoriadne schopného štátnika a večný vzor pre všetkých zodpovedných za budovanie Európy.

Americkí biskupi proti pedofílii

WASHINGTON - Biskupi katolíckej cirkvi v USA sa vyslovili za pružnejšie suspendovanie kňazov, ktorí sa dopustili sexuálneho zneužívania maloletých. Majú sa vyvinúť mimoriadne opatrenia pre prípady, keď biskupi považujú nejakého kňaza za hrozbu pre deti a mládež, aby sa v budúcnosti vyhlí škandalom. „Kňaz, ktorému sa dokáže, že sa dopustil tohto hrozného činu, bude osobitným procesom zbavený moci vykonávať kňazskú službu a stane sa laikom. Proces sa však na základe cirkevného kanonického práva uskutoční aj v tých prípadoch pedofílie, ktoré ešte nie sú verejne známe, no diecézny biskup považuje kňaza za hrozbu pre mladých ľudí. Tým sa predíde pohoršeniu a poškodeniu dobrého mena Cirkvi.“ Vyplýva to zo záverečného komuniké dvojdného rokovania kardinálov USA v Ríme. V komuniké sa ďalej odporúčajú apoštolské vizitácie na kňazských seminároch a teologických fakultách, ako aj prísnejší výber bohoslovcov. Biskupi USA navrhujú aj zorganizovanie dňa modlitby a pokánia za katolícku cirkev v USA, ktorý by mal pomôcť k obnove života miestnej cirkvi a dôvery voči kňazom. Okrem týchto základných bodov, ku ktorým dospeli najvyšší predstavitelia Vatikánu a katolíckej cirkvi v USA, severoamerickí kardináli napísali list, adresovaný všetkým veriacim, v ktorom ich prosia o odpustenie za to, že neboli v stave „uchránení Cirkve pred týmto pohoršením“.

Európske misie

PARÍŽ - Z iniciatívy arcibiskupov Paríža, Bruselu, Lisabonu a Viedne sa budú v nasledujúcich rokoch konať v týchto metropolách medzinárodné misie hlavných miest ako prínos k hlásaniu

Štatistiky katolíckej cirkvi

RÍM - Pri príležitosti vydania Štatistickej ročenky Cirkvi, ktorú pripravil Centrálny štatistický úrad Cirkvi, vydali 4. mája vo Vatikáne komuniké ilustrujúce situáciu na všetkých svetadieloch v rokoch 1978 až do roku 2000:

Počet pokrstených na celom svete vzrástol o 38% zo 757 miliónov v roku 1978 na vyše miliardy (1,045 mld.), teda na 17,3% ľudstva v roku 2000. Katolíci predstavujú 62,8% populácie v Severnej i Južnej Amerike, 40% v Európe a 2,9% v Ázii.

V rokoch 1978 až 2000 vzrástol počet biskupov z 3714 na 4541, čo je nárast o 22%. Ich rozdelenie podľa svetadielov sa takmer nezmenilo - v Amerike pôsobil 37,3% biskupov, v Európe 33%, v Ázii 13,8% a Afrike 13,2% a Oceánii 2,7%.

Počet kňazov v roku 2000 bol 405 178, z toho 265 781 diecéznych a 139 397 rehoľných, čo je pokles o 3,75% v porovnaní s rokom 1978. U diecézneho kleru sa zaznamenal pokles o 12,4% a u rehoľného kleru vzrast o 1,26%. V Európe pokles kňazov stále trvá, u rehoľných je pokles miernejší. V Afrike, Ázii, Amerike a Oceánii počty kňazov naproti tomu stále rastú.

Najväčší rozvoj zaznamenala v spomínanom období skupina trvalých diakonov: ich počty sa zvýšili päťnásobne na všetkých svetadieloch. V rokoch 1978 až 2000 ich počet vzrástol z 5562 na 27 824 - teda o 400,25%.

U rehoľníkov laikov bol stav 75 802 v roku 1978 a 55 057 v roku 2000. V Oceánii, Európe a Amerike ich počet klesal, avšak v Afrike a Ázii rástol. Počet rehoľníčok v roku 1978 bol milión a v roku 2000 zaznamenali 801 000, teda pokles o 19% za 22 rokov.

Katechéti, laickí misionári a členovia sekulárnych inštitútov zaznamenali malý pokles v rokoch 1990 až 2000.

Počet bohoslovcov na celom svete vzrástol zo 64 000 v roku 1978 až na 111 000 v roku 2000 s nepretržite rastúcim trendom.

Môj názor...

Začiatkom mája vypukla na Slovensku hokejová horúčka. Takmer všetci Slováci vedeli, že vo Švédsku sa hrajú majstrovstvá sveta v hokeji. Po finále asi nebolo ani jediného slovenského občana, ktorý by si nezaspieval národnú hymnu. Takmer desaťročná cesta na vrchol bola ukončená zlatom z majstrovstiev sveta. Hokejisti zjednotili celý národ. Na tých pár dní sa každý cítil ako hrdý Slovák. Národné povedomie bolo v tých dňoch veľké. Takto zjednotiť národ sa nepodarilo politikom, ale športovcom. Jednoduchá hra pomenovaná hokej dala dokopy rozbité Slovensko. Málokedy sa stáva, aby nejaký kolektív či jednotlivec nadchol takto celú krajinu. Priznám sa, počas zimných olympijských hier v Salt Lake City som mal možnosť vidieť, ako prejavujú Američania svoju národnú hrdosť. Rozmýšľal som, kedy budú hrdí na svoju krajinu aj Slováci. Netrvalo dlho a stalo sa.

Slovenský tím ukázal všetkým, a najmä politikom, ako sa dosahujú vysoké ciele a získava dôvera spoločnosti. Bez profesionality, siahnutia na dno vlastných síl, vzájomnej podpory, sebavedomia a istej dávky národnej hrdosti by to pravdepodobne nedokázali. Trochu podpichnem politikom, teda tých ktorí sa starajú o našu krajinu. Kedy bude opäť na Slovensku takéto národné povedomie? Pri ďalšej oslave majstrov sveta?

Slovensko je malou krajinou a ešte pravdepodobne nedokázalo zvládnuť nápor tohto úspechu. Život sa opäť vrátil do normálnych koláží a každý si žije svojimi predchádzajúcimi problémami a starosťami. Hokejový ošial pomaly vyprchal, nasledovala realita bežného dňa. Aj hokejisti si už pravdepodobne uvedomili, že sú len ľudia. Lašák, Országh či Rasťo Pavlikovský už počas svojej súkromnej návštevy v jednom veľkom bratislavskom obchodnom centre nepýtali

evanjelia v Európe. Prvá etapa sa začne v roku 2003 vo Viedni. Začiatok týchto medzinárodných misií miest prebehol 4. mája 2002 pod heslom Otvorte dvere pre Krista. Pri tejto otváracíj slávnosti predstavili kardináli Christoph Schönborn (Viedeň), Jean-Marie Lustiger (Paríž), Godfried Danneels (Brusel) a Jose da Cruz Policarpo (Lisabon) na námestí sv. Štefana vo Viedni a v Dóme sv. Štefana základné línie mestských misií.

Ján Pavol II. proti zneužívaniu detí

RÍM - Pápež Ján Pavol II. odsúdil 8. mája vo Vatikáne všetky formy zneužívania a vykorisťovania detí a žiadal intenzívnejšie opatrenia na ich ochranu. Pri príležitosti Svetového summitu OSN o deťoch v New Yorku poukázal na mnohé pohromy, ktorých obeťami sú dnes deti ako najzraniteľnejšia časť ľudstva: vojna, chudoba, vykorisťovanie a zneužívanie každého druhu. Svätý Otec vyjadril nádej, že zo zhromaždenia OSN vyjde nová angažovanosť medzinárodného spoločenstva v prospech detí. „Je dôležité, aby každé sociálne opatrenie, ktoré sa týka detí, sa zakladalo na pravom napomáhaní ľudskej dôstojnosti a hlbokej úcte k základným ľudským právam,“ zdôraznil Svätý Otec.

Krátko...

RADOŠINÁ - Spoluzakladateľ a moderátor Komunity Kráľovnej pokoja v Radošine, brat PhDr. Branko Jozef Tupý, prevzal na Apoštolskej nunciature v Bratislave 18. apríla 2002 z rúk apoštolského nuncia v SR Mons. Henryka Jozefa Nowackého, dekrét o udelení apoštolského požehnanie Svätého Otca Jána Pavla II. pre Komunitu Kráľovnej pokoja v Radošine na vyprosenie nebeských milostí a darov pre službu blížnemu. Svätý Otec požehnal Komunitu slúžiacu chlapcom-sirotám 2. marca 2002 vo Vatikáne. Bratia a sestry Komunity, ktorí žijú zasvätený život, sa naplno venujú rodinným spôsobom života mladým mužom vo veku 18 - 28 rokov, ktorí sa po opustení detských domovov „ocitli na ulici“. Táto služba milosrdenstva je odpoveďou na potreby dnešnej doby. Komunitu Kráľovnej pokoja schválil v roku 1993 Mons. J. Ch. kardinál Korec a následne s pôsobením Komunity na území celého Slovenska vyslovila súhlas Konferencia biskupov Slovenska. Spiritualita Komunity vychádza z duchovnosti patrónov Komunity - sv. Vincenta de Paul, sv. Dona Bosca a sv. Terézie od Dieťaťa Ježiša a Svätej Tváre.

PREŠOV - V oblasti vedy a výskumu na slovenských vysokých školách zaostávame za ostatným svetom i okolitými krajinami predovšetkým v dotáciách. Za minulý rok bolo pre projekt VEGA na Slovensku, čo sa považuje za vrchol konkurenčného prostredia v tejto oblasti, uvoľnených 80 mil. Sk, v Česku išlo o neporovnateľnú čiastku 1,2 mld. českých korún. Na tento rok je plánovaných 130 mil. Sk, čo je síce o niečo viac, ale aj tak veľmi málo.

BRATISLAVA - Apoštolský nuncius na Slovensku Henryk Jozef Nowacki pôsobí na Slovensku už rok. Prvé výročie oficiálneho odovzdania poverovacích lis-

tín uplynie v piatok 10. mája. Do funkcie ho pápež Ján Pavol II. vymenoval 8. februára 2001 a na poste vatikánskeho veľvyslanca vystriedal Luigiho Dossenu, ktorý na Slovensku pôsobil v rokoch 1994 až 2001.

RÍM - Dňa 6. mája prijal pápež Ján Pavol II. v Klementínskej sále dôstojníkov a 28 nových regrútov Pápežskej švajčiarskej gardy, sprevádzaných ich rodinami a priateľmi. V ten istý deň populudní zložili noví členovia ochranného oddielu pápeža svoju prisahu.

VIEDEŇ - Katolícka cirkev a jej blízke organizácie prevádzkujú na celom svete 13 238 zariadení pre starých ľudí. Z katolíckych zariadení pre seniorov sa podľa údajov nachádza viac ako polovica v Európe. Nasleduje Severná a Južná Amerika, Ázia, Afrika a Oceánia. Podľa súčasných štatistík bude v rozvojových krajinách už v roku 2030 žiť vyše 70 percent starých ľudí.

RUŽOMBEROK - Katolícka univerzita (KU) v Ružomberku bude môcť pokročiť v rekonštrukcii auly a podporiť vydávanie svojich vedeckých periodík. Na tieto ciele pôjde podľa jej rektora Jozefa Ďurčeka sponzorský dar Severoslovenských celulózok a papierní, a. s., Ružomberok (SCP) päť miliónov Sk. „Sme nová univerzita a aula je pre nás životne potrebná, ale v súčasnosti je jej ďalšie používanie nevhodné a rizikové,“ povedal pri podpisovaní zmluvy J. Ďurček.

RÍM - Arcibiskup Francesco Marchisano (72), doteraz prezident vatikánskej Komisie pre kultúrne bohatstvo Cirkvi, sa 24. apríla stal novým arcikňazom Chrámu sv. Petra, vedúcim prevádzky dómu a generálnym vikárom pre štát Vatikán. Pápež Ján Pavol II. v ten istý deň prijal aj odstúpenie, ktoré podal kardinál Virgilio Noe po dosiahnutí veku 80 rokov. V úrade pôsobil 10 rokov. Na svojom novom poste by mal byť arcibiskup Marchisano čoskoro povýšený na kardinála.

RÍM - Pápež Ján Pavol II. nepocestuje tento rok na zvyčajnú dovolenku do severotalienskych Álp. Ako informoval biskupský úrad diecézy Aosta, v tomto zmysle prišiel list zo Svätej stolice. Oznamuje sa v ňom, že pre mnohé povinnosti v júli a auguste sa Svätý Otec musí letnej dovolenky vzdať. Pri tomto rozhodnutí zohral úlohu aj zdravotný stav Jána Pavla II. Pápež plánuje od 23. júla do 2. augusta cestu do Kanady, Mexika a Guatemaly. V polovici augusta má na niekoľko dní navštíviť poľskú vlasť.

VARŠAVA - Plánovanú cestu Jána Pavla II. do vlasti pripravujú v týchto dňoch vatikánski delegáti priamo v Poľsku. Pápež by mal rodný kraj navštíviť 16. až 19. augusta. Ústredným bodom jeho cesty bude svätyňa Lagiewniki na krakovskom predmestí. Svätý Otec sa tu chce pokloniť pri hrobe svätej Faustíny Kowalskej, ktorej sa zjavoval Ježiš Kristus a rozprával jej o svojom milosrdenstve. Vďaka nej sa v cirkvi posilnila úcta k Božiemu milosrdenstvu, na ktoré chce pápež počas svojej cesty klásť hlavný dôraz. Okrem Krakova, jeho predmestia Lagiewniki a mariánskej svätyně Kalvária Zembrztdowska nie sú v oficiálnom zozname žiadne ďalšie miesta. V cirkevných kruhoch sa však naďalej hovorí aj o Čenstochovej a o krátkej dovolenke v Tatrách.

žiadnu pozornosť. Stali sa opäť súčasťou davu, čo im pravdepodobne vyhovuje.

Vrátim sa však ešte do dňa eufórie. S úspešnými hokejistami sa chcel stretnúť každý, politikov nevynímajúc. Zdá sa však, že tí sa zamerali najmä na stretnutie so zlatými medailistami a zbieranie podpisov a fotografií pre svojich najbližších či priateľov, o čom by v parlamente mohli rozprávať najmä dve panie - jedna má za manžela Rusa a druhá je bývalou ministerkou školstva. Výzvy prezidenta SZLH Juraja Širokého či kapitána Miroslava Šatana však z parlamentných lavíc asi rýchlo uleteli, rovnako ako všetky predchádzajúce sľuby našich politických strán. Situácia mládežníckeho športu, ktorý by mal byť pre mladých ľudí alternatívnou voľného času, je zlá a niekedy až kritická. Rodič, ktorý chce mať zo svojej ratolesti nového Šatana či Bondru musí investovať do záľuby svojho dieťaťa veľa finančných prostriedkov. Mnoho talentov tak kvôli chýbajúcim financiám v rodinách dáva tomuto športu zbohom. Aj stav školských telocviční a ihrísk je mizerný. Mladí ľudia tam príliš voľného času nemôžu tráviť. Mnohokrát sa vraví o starostlivosti o mládež, ale často je to iba fráza. Samozrejme, finančné problémy neobídu ani túto oblasť, ale prečo neinvestovať aj do nej? Nie je to však iba problém športu, je to problém celkového postavenia mladých ľudí v našej spoločnosti.

Počas hokejových dní ma zaujala aj ďalšia vec - postoj Jána Lašáka, ktorý sa bez problémov hlásil ku kresťanstvu, vystupovanie Mira Šatana či Jána Filca, ktorí ukázali, že kresťanské myšlienky sú im blízke. Málokedy sa stane (s výnimkou kresťanských časopisov), aby niekto rozprával otvorene o svojej viere aj v bežných médiách. Týmto krokom zrejme pomohli najšť svoju identitu aj mnohým ľuďom.

-pp-

Sú iní...

Pochádzam zo Spiša a k môjmu rodnému kraju neodmysliteľne patria vodopády a zátišia Slovenského raja, históriou dýchajúce mestá a Rómovia, ktorých máme najviac v republike. Pár rokov som žila na Zemplíne a na základnej škole som mala asi ôsmich spolužiakov Cigánov. Nádherne spievali, tancovali, maľovali a mali bujnú fantáziu. Vždy som sa tešila, keď spolužiak s biblickým menom Eliáš chýbal dva alebo tri dni v škole, a potom nás všetkých rozozmieval dôvodmi svojej absencie. Hoci sme všetci vedeli, že je sirota, neustále chodieval na pohreby členom svojej rodiny. Dedko mu za rok zomrel asi trikrát. Veľké zázraky s našim malým triednym kolektívom robila naša učiteľka. Bola to zlatá žena, ktorá sa s láskou venovala nielen bielym, ale aj tmavším deťom. Bola na nás prísna, ale budovala v nás sebavedomie a úctu k iným. Rómske deti mali iný život a iné hry ako my, hoci si myslím, že najviac nás od seba oddeľovali rodičia. Bývala som na väčšom sídlisku, kde v jednom celom bloku bývali Rómovia. Večer som ich pozorovala, ako si asi desaťčlenná skupinka sadla do nášho pieskoviska, v strede založila ohník a dlho do noci hrali na gitare a spievali. Trochu som im závidela, že žijú v komunitách a všetci si rozumejú, alebo nerozumejú, a naháňajú sa nahí s nožom v ruke okolo baráku.

Tieto komunity sa mi však prestali páčiť, keď som bývala na Spiši a Rómovia nám v skupinkách kradli v záhradke úrodu. Do plaču mi je aj vtedy, keď počujem, ako sa s prázdnyimi vrecami zakrádajú k polu zemiakov, odoženú strážcu, zabijú, a potom zjedlia strážneho psa a na poli urobia paseku s tisícovými škodami.

Niekedy je s nimi aj zábava. Keď som sa raz prechádzala so svojím psom, jedna Rómka mi dohovárala: „V sobotu mám svadbu, daj mi svojho psa na hostinu.“ Povedala som jej však, že svojho psa mám rada a nedám jej ho. Asi by som k nim mala negatívny postoj, keby neboli mojimi susedmi. Človek však nemôže chodiť nemo okolo svojho suseda, jeho detí a ani sa im neprihovoríť. Sú zväčša veľmi spontánni a srdeční, nemajú problém nadviazať kontakt. S niektorými som sa pozнала aj bližšie, myslím že je to výhra, ak sa stanete ich priateľmi. Keď vás pozná jeden, pozná vás päťdesiat ďalších. Aj to je cesta ako sa k sebe priblížiť.

Dnešná téma čísla určite nestačí na to, aby sme odpovedali na otázku, ako riešiť rómsky problém. Chceme vám však aspoň ukázať, ako sa k problému stavia cirkev, čo zaujímavé sa v tejto oblasti na Slovensku deje, a priblížime vám Rómov, ich zvyky, históriu či jazyk. Riešenie problému vyžaduje na oboch stranách ochotu, poznanie kultúry a zvyklostí druhej strany.

Rómovia a viera

(pohľadom etnológa)

Príchod Rómov do Európy

Predkovia Rómov vo svojej indickej pravlasti pravdepodobne vyznávali hinduizmus. Avšak hneď po svojom príchode do Európy sa dostali do kontaktu s kresťanstvom. Predovšetkým už v polovici 11. storočia ich začali v Byzancii nazývať *Atsiganoi*, čo bolo pôvodne označenie pre heretickú sektu Manichejcov (z tohto termínu vznikli potom ďalšie exoetnonymá - *Zingaro*, *Zigeuner*, *Czigány*, *Cigáni*). Pri svojom ďalšom putovaní v stredoveku z Balkánu cez strednú Európu ďalej na západ využívali jednotlivé skupiny status *kajúcnych pútnikov*, za ktorých sa vydávali, a rozprávali o sebe rôzne legendy, čerpajúce zo Starého i Nového zákona. Jednotliví predstavitelia cirkevnej i svetskej vrchnosti im udeľovali ochranné listiny - glejty, ktoré im umožňovali ďalšie putovanie (jednej skupine vydal takúto listinu v roku 1422 pápež Martin V.). Aj radikálna zmena postoja európskeho obyvateľstva bola iniciovaná cirkvou - po tom, ako parížsky arcibiskup v roku 1427 exkomunikoval jednu skupinu Rómov z cirkvi, nastalo v západnej Európe vyše tristočné kruté prenasledovanie a vyvražďovanie rómskeho obyvateľstva.

S pôsobením cirkvi počítali vo svojich nariadeniach osvietenský panovníci Mária Terézia a najmä Jozef II., ktorí v rámci tzv. *regulácie cigánskeho obyvateľstva* (išlo v podstate o násilnú asimiláciu) medzi prostriedky „prevýchovy“ rómskeho obyvateľstva zaradi-

li okrem povinnej návštevy školy, vyučenia sa remeslu aj povinný cirkevný krst, sobáš a pohreb. Súpisy Cigánov z tohto obdobia dokladajú prevahu katolíckeho vierovyznania.

Odhalenie pôvodu

Je zaujímavé, že odhalenie pôvodnej vlasti Rómov - Indie je spojené s menami dvoch kňazov. Prvým bol kalvínsky kňaz Štefan Váli (pôsobil v obci Almás neďaleko Komárna), ktorý si pri svojich štúdiách v holandskom Leidene všimol podobnosť jazyka tam študujúcich Indov s jazykom Rómov. Túto správu uverejnil vo svojej monografii *Cigáni v Uhorsku* (1775 - 1776) evanjelický kňaz, spišský Nemec, polyhistor Samuel Augustini ab Hortis (1729 - 1792).

V roku 1782 prijalo ostrihomské arcibiskupstvo na svoj pozemok v Nových Zámkoch trinásť rómskych rodín, ktoré tak zachránilo pred nezmyselnou popravou (v súvislosti s inscenovaným tzv. „hontianskym procesom s ľudozrútmí“). Podobne z iniciatívy ostrihomského arcibiskupa pôsobila v Nových Zámkoch v rokoch 1843 - 1865(1868) „*cigánska ľudová škola*“. Rómovia, podobne ako ostatní poddaní, boli nútení vyznávať vieru šľachty, na panstve ktorej boli usadení. Od 18. storočia boli väčšinou katolíkmí, a to aj v obciach, kde prevažovalo inak evanjelické obyvateľstvo (Rómov evanjelického vierovyznania je dodnes pomerne málo). Túto situáciu potvrdzuje aj *Súpis Cigánov v Uhorsku* z roku 1893.

Mapa príchodu Rómov do Európy
(Prevzaté z knihy Rómsky dejepis)

Rómska tradícia verzus kresťanstvo

Napriek uvedeným historickým skutočnostiam, predstava o vzťahoch Rómov k viere je dodnes rozporuplná. Niektorí etnológovia a romisti hľadajú v ich duchovnej kultúre rezíduá hinduizmu a predkresťanského animizmu. Slovenský štatistický úrad zisťoval v roku 1994 tiež konfesijnú príslušnosť Rómov, kam zaradil aj absurdnú otázku „*uctievajú tradičných rómskych bohov a duchov?*“, na ktorú získal dokonca 6% pozitívnych odpovedí (!). V rómskych domácnostiach (primitívnych chatrčiach i moderne zariadených interiéroch) sú bežne zastúpené nástenné kríže, zarámované „sväté“ obrázky i drobná sakrálna plastika (najmä Panna Mária). Napriek tomu mnohí Nerómovia (vrátane viacerých kňazov) sú presvedčení, že viera je u Rómov formálna, že potrebujú iba pokrstiť dieťa a kresťansky pochovať zomrelého, a že sú teda vlastne neveriacimi...

Tak, ako nie je možné v prípade Slovákov, Maďarov či Rusínov všeobecne charakterizovať ich vzťah k religiozite, nie je to možné ani v prípade Rómov. Aj keď sa to z pohľadu majority často nezdá, Rómovia, ktorí sa delia do podskupín (slovenskí, maďarskí a osobití olašskí Rómovia), sú výrazne sociálne diferencovaní, nielen pri porovnaní jednotlivých regiónov Slovenska či jednotlivých lokálnych spoločenstiev (obcí, rómskych osád), ale výrazné sociálne rozdiely nájdeme aj v rámci jednotlivých lokalít. Na sociokultúrny vývoj - a teda aj na úroveň religiozity - vplýva aj úroveň vzťahov miestneho nerómskeho obyvateľstva a Rómov: možno povedať, že tam, kde sú tieto vzťahy dlhodobé dobré, žijú Rómovia na vyššej sociokultúrnej úrovni a rovnako je aktívnejší ich náboženský život.

V zaostalejšom prostredí -

Rómovia sú skvelí hudobníci. Na obrázku je najznámejší z nich - Ján Berky Mrenica.

najmä v izolovaných rómskych osadách - je miera sociálnej distancie zo strany majoritného obyvateľstva taká veľká, že Rómovia sa sami neodvažujú navštevovať bohoslužby v kostole (hambia sa za svoj zovňajšok), alebo im miestni „bieli“ priamo zabrahujú zúčastňovať sa cirkevného života. V niektorých východoslovenských lokalitách pri svätej omši nesmú sedieť medzi ostatnými, ale iba stáť vzadu, na sväte prijímanie chodia najprv „bieli“ a potom Rómovia, niekde sa „nedeľná sv. omša pre Rómov“ koná v sobotu (!). Pretrvávajúci negatívny vzťah k Rómom si možno všimnúť na viacerých cintorínoch východného Slovenska, kde Rómom dodnes pochováajú osobitne od Nerómov (obyčajne sú ich hroby na opačnom konci cintorína, pri múre či plote).

Súčasnosť

Napriek tomu, že od roku 1990 existuje pri Konferencii biskupov Slovenska špeciálna pastoračná komisia pre Rómov, vzťah kňazov k tomuto obyvateľstvu predstavuje spektrum od otvoreného, úprimného a obetavého prístupu, ktorý potom prináša výrazné pozitívne výsledky (okrem kňazov tu významne pôsobia aj niektoré ženské rehole), až po nezaujím, ba takmer ignoranciu (v jednej spišskej obci kňaz odmieta vstúpiť do zaostalej rómskej osady: ak jej obyvatelia chcú, aby napr. prišiel zaopatriť zomierajúceho, musia ho preniesť do domu rodiny, ktorá býva priamo v obci). Je príznačné, že v takýchto lokalitách sa výrazne presadzujú aktivisti cirkvi Svedkov Jehovových, ktorí k Rómom pristupujú ústretovo a navštevujú pravidelne ich rodiny.

O tom, že duchovnosť je prirodzenou potrebou Rómov, svedčí kult ich patrónky svätej Sáry. Podľa dobových prameňov už od roku 1855 prichádzajú každoročne do juhofrancúzskeho mestečka Saintes-Maries de la Mer Rómovia zo širokého okolia, aby si uctili túto sväticu (pozn. red.: historická existencia svätej Sáry je dosť rozporuplná, viac v článku o bl. Ceferínovi). Od roku 1935 povolil arcibiskup procesie so sochou sv. Sáry, ale samotní predstavitelia cirkvi sa na týchto procesiách začali zúčastňovať až od roku 1953. Tento kult teda nebol Rómom „vnútený“ zo strany cirkvi, naopak, vychádzal z ich spontánnej duchovnej potreby. Na Slovensku pôsobia v súčasnosti najmenej štyria katolícki kňazi a niekoľko rehoľných sestier, ktorí vyšli z rómskeho prostredia, čo tiež vypovedá o vzťahu Rómov k viere.

Arne B. Mann (etnológ, Ústav etnológie SAV)

Práca cirkví

Konferencia biskupov Slovenska má biskupa, ktorý je poverený pastoráciou Rómov - v súčasnosti je ním Bernard Bober. Je taktiež vypracovaný pastoračný plán pre oblasť Rómov, je však otázne, do akej miery sa ho darí realizovať. Táto práca je závisí predovšetkým od ľudí, ktorí sú ochotní sa Rómom venovať. Nikoho nemožno nútiť ísť na toto misijné pole. Dobrovoľníkov je však zúfalo málo. Chce to však aj veľa modlitieb od nás ostatných. Duší, ktoré potrebujú svojho pastiera je naozaj veľa, veď na Slovensku žije približne pol milióna Rómov.

Okrem projektov v Toporci a Bardejove (o ktorých podrobne píšeme) sa s Rómami pracuje ešte v obci Jarovnice a Bystrany. Tento výpočet však nie je kompletný a mnoho aktivít možno nájsť aj ako „bokovky“ popri bežnej farskej práci. Evanjelická cirkev má svoje pastoračné aktivity rozbehnuté v obci Rankovce (pri Košiciach), kde pôsobí Michal Mišina, a v Slavošovciach, kde pôsobí nemecký misionár Hans Martin Dern.

Jarovnice

V Jarovniciach spočiatku pôsobili Malé sestry Ježišove, ktoré tu bývali tri mesiace v osade v maringotke (na fotke je táto maringotka, ktorá je dnes odstavená v Bardejove). Sprchovať a umývať sa chodievali na faru. Po povodniach sem začal chodiť Peter Bešényei z Bardejova, pripravoval Rómov na birmovku a na prvé sväté prijímanie. Spočiatku bol v obci problém, že Rómov nechceli púšťať do kostola, lebo sa nezapájali do farského života a boli sťažnosti, že vždy len naplnia a zmiznú. Teraz majú Rómovia v osade kaplnku so sakristiou a miestnosť na katechézu, je tu tiež základná škola pre Rómov, v ktorej učia katechétky. V Jarovniciach pôsobí jeden kaplán, ktorý má na starosti Rómov.

Pastoračný plán KBS

(redakčne krátené)

Situácia

Mladých Rómov nachádzame v súčasnom svete bez oporných bodov pre životnú orientáciu. Chýba im celkový zmysel života a spoločenskej i osobnej angažovanosti. Výchovný vplyv rodiny, školy a Cirkvi je oslabený, čo sa prejavuje v základnom vzdelaní všeobecnom i náboženskom. Rómom často chýbajú hlbšie osobné vzťahy a vedomie vlastnej hodnoty. Mladí nie sú dostatočne pripravení na založenie rodiny, a to tak duchovne, ako aj hmotne. Len v ojedinelých prípadoch sa podarilo Cirkvi vstúpiť do tohto prostredia nielen s príťažlivou, ale aj s účinnou evanjelizáciou.

Ciele

Cieľom je zjavovať Ježiša Krista, jeho hlboké pochopenie, záujem o človeka a zmysel pre všetko ľudské. Spolu s tým prinášať Božie kráľovstvo, t. j. byť pre Rómov zrozumiteľným znakom a nositeľmi Božej lásky voči nim. Trpezlivou systematickou prácou, dôrazom na ideály im pomáhať k spoluzodpovednosti, uvedomeniu si vlastnej dôstojnosti pred Bohom. Toto všetko je možné vo farnosti, ktorá sa otvára Rómom a vytvára ovzdušie, do ktorého budú radi prichádzať.

Odporúčania

- prehlbovať spoluprácu medzi Komisiou pre pastoráciu Rómov a miestnymi farármi, ktorí sú uskutočňovateľmi pastoračného plánu;
- spoznávať hodnoty rómskej kultúry so zámerom využiť ich pre evanjelizáciu;
- preventívnym systémom zviditeľniť základné hodnoty: úcta k osobe, dôvera v človeka, záujem, otvorenosť, ochota počúvať, bratstvo, solidárnosť;
- budovať pastoračné centrá nachádzajúce sa v rómskom prostredí a budovať farskú komunitu ako animačné jadro;
- rozširovať kňazskú a katechetickú kvalifikáciu v pastorácii a v riadení spoznáváním a zohľadnením rómskej kultúry;
- vo farnostiach s veľkým percentom Rómov vytvoriť projekt personálneho rozvoja so zabezpečením formačnej prípravy.

Plné znenie môžete nájsť na www.kbs.sk

Bardejov – výkladná skriňa pastorácie Rómov

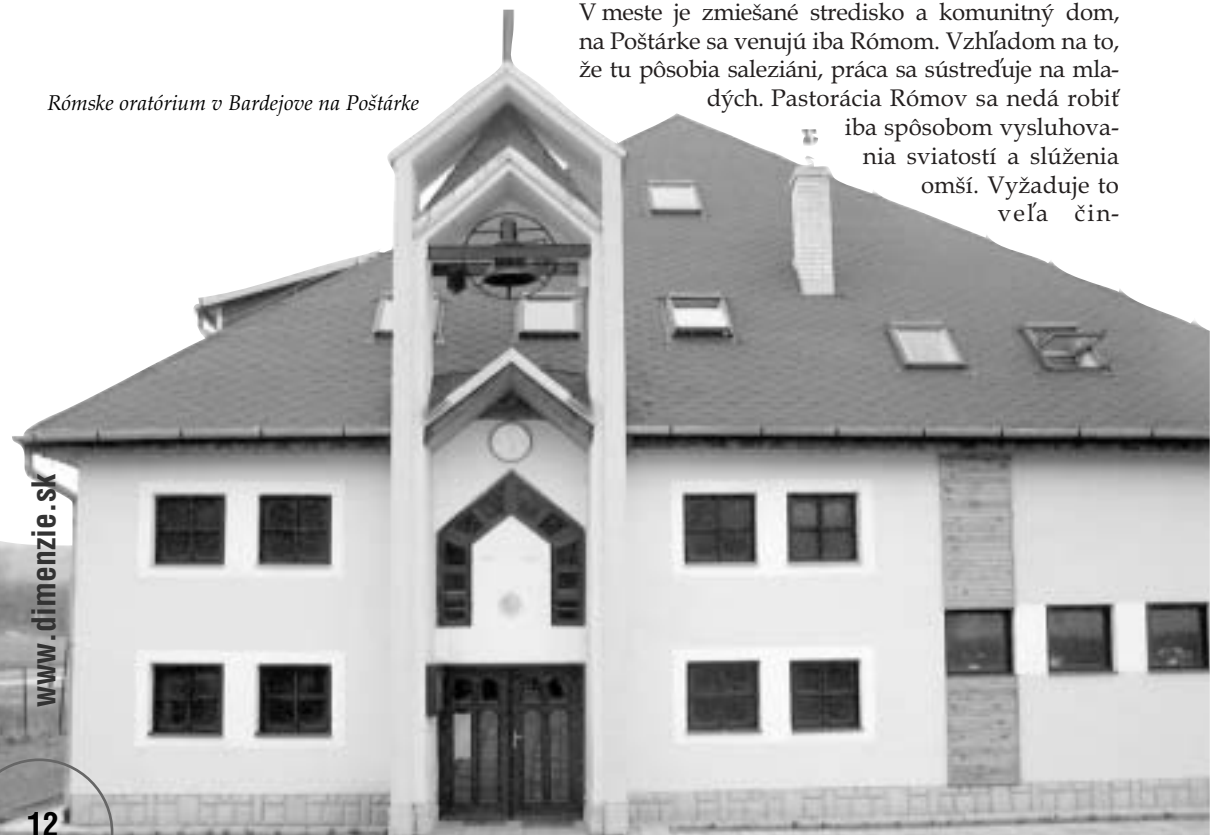
Pastorácia Rómov je veľmi náročnou a dlhodobou prácou, výsledky nie sú vidieť hneď. Najlepším príkladom na Slovensku je asi Poštárka, ktorú mnohí ľudia označujú ako zázrak v oblasti práce s Rómami, a to nielen v cirkevných kruhoch. Poštárka je prímestská časť Bardejova. Nájdete tu pekné murované domy kde žijú bieli, ale aj rómsku osadu, ktorá vznikla počas komunizmu presťahovaním Rómov do nových bytov. Žije tu okolo 1000 Rómov.

Rómske oratórium v Bardejove na Poštárke

Začiatok pastorácie spadá do roku 1990, keď sem začala chodiť sestra Anastázia - členka rádu baziliánok. Čoskoro sa k nej pridali saleziáni Peter Bešényei, ktorý začal s pastoráciou rómskej mládeže. Postupnou mravčou prácou vyrástlo v Bardejove veľké stredisko rómskej pastorácie, kam sa chodievajú inšpirovať mnohí, ktorí pracujú s týmto etnikom. Mňa pri návšteve strediska ohromila priateľská atmosféra: každý bol so mnou kamarát. Predsudky sa vo mne hneď zlomili. Návštevu takéhoto strediska by som odporúčal každému. Tento výsledok však nevzišiel zo dňa na deň, treba za ním vidieť dlhoročné úsilie ľudí, ktorí si tu oddreli roky práce.

Hodíš háčik, ťaháš...

V Bardejove majú saleziáni jedno stredisko v meste a druhé v osade Poštárka, kam dochádzajú. V meste je zmiešané stredisko a komunitný dom, na Poštárke sa venujú iba Rómom. Vzhľadom na to, že tu pôsobia saleziáni, práca sa sústreďuje na mladých. Pastorácia Rómov sa nedá robiť iba spôsobom vysluhovania sviatostí a služenia omši. Vyžaduje to veľa čin-

ností v oblasti sociálnej práce a vzdelávania. Na začiatku si však treba získať srdce, ktoré je veľmi špecifické. Veľkú úlohu tu zohrávajú city a emócie. Ich mentalita je úplne iná ako mentalita bielych. Keď si však Róma získate, je naozaj vďačný a vie prejavíť, že má niekoho rád. Keď občas príde do Bardejova na návštevu salezián, ktorý medzi Rómom na Poštárke v minulosti chodil, idú ho neraz húfné čakať na stanicu - skoro ako slovenskí fanúšikovia zlatých hokejistov. Na začiatku treba tiež prelomiť predsudky, ktoré sú obojstranné. Skúsenosť jedného z bardejovských animátorov hovorí za všetko: Na začiatku, keď sme išli spolu pešo na púť do Levoče, nezobrali si od nás žiadne jedlo. Pritom boli hladní. Keďže nič nemali, dva dni nejedli. Teraz už takéto problémy na výletoch nemávame. Stáva sa, že keď ňa ponúknu, a nič si nevezmeš, tak hneď hovoria „ó gádzžo“.

Voľný čas - návada na udici don Bosca

Stredisko na Poštárke žije podobným životom ako každé saleziánske oratórium (ďalej používam ľudový výraz „oratko“), kde sú voľnočasové aktivity základom nadväzovania kontaktov. Stolný futbal, stolný tenis a futbal nesmú chýbať. Pre rómskych chalanov je futbal priam závislosť. Hrajú ho každý deň - nonstop. Jedine v zime sa futbalové ihrisko v oratku zmení na hokejové. Nie je však zriedkavosťou, že aj v zime sa zoberie futbalka namiesto puku. Futbal hrajú aj dievčatá. V stredisku nájdete tiež posilňovňu či biliard. Dievčatá majú kurzy varenia, pečenia a šitia. Nechýbajú ani rôzne krúžky, ako spevácky či rezbársky. Oratko pravidelne navštevuje približne 150 detí, čo je veľmi slušné, keďže celá rómska komunita na Poštárke má približne 1000 obyvateľov. Je to miesto nadväzovania priateľstiev a vládne tu veľmi radostná atmosféra.

Načo chodiť do školy, keď máme oratko...

Problémom Rómov je, že často žijú 3 generácie v jednej domácnosti. Spáva sa na rozkladacích ruských posteliach na každej voľnej ploche bytu. Niet sa čo čudovať, že deti trávajú väčšinu času vonku a nemajú sa kde učiť. Druhým problémom je, že keď deti začnú chodiť do školy, nevedia veľmi po slovensky, čo im v prvých ročníkoch dosť komplikuje život. Dnes časť týchto problémov rieši televízia, ktorá je prítomná v každej domácnosti, a to aj keby na chlieb nebolo.

Vzhľadom na spomenutý stav, majú aktivity v oblasti vyučovania detí momentálne na Poštárke zelenú. Na poschodí objektu oratka sú dve triedy, kde fungujú prvé dva ročníky ZŠ. Na obed idú deti domov a poobede tu prebieha doučovanie, ktoré robia v rámci plateného projektu ich vlastní učители. Ide o novú vec, ktorá prebieha prvý rok. Doučovanie mali doteraz na starosti staršie dievčatá - študentky Pedagogickej fakulty v Prešove. Tie teraz pokračujú s doučovaním v ročníkoch, s ktorými začali predtým, a tiež doučujú deti v oratku v meste. Vedľa budovy pastoračného centra sa nachádza cirkevná škôlka. Škôlka funguje ako cirkevná od školského roka 2001/2002, predtým to bola štátna škôlka. Predškolská príprava má obrovský význam vzhľadom na problémy detí so slovenčinou.

„Po skončení vysokej školy som býval v Nitre s jedným chalanom, ktorý mi povedal, že v Bardejove je kňaz, ktorý zháňa vzdelaného človeka, ktorému by mohol veľa vecí nechať na starosti. Ja som najskôr nechcel, ale teraz som tu. Študujem teológiu ako laik, momentálne mi o peniaze nejde. Keď si však budem zakladať rodinu, tak sa budem musieť asi modliť, aby Pán pomohol. Táto práca ma naplňuje a beriem ju ako svoju spásu. Ja túto prácu potrebujem robiť.“

Snažím sa mať sociálne cítenie, čomu ma učí moja viera, a k Rómom prístupujem ako k ľuďom, ktorí potrebujú pomoc. Samozrejme, treba sa inkulturovať a spoznať, čo konkrétna komunita potrebuje.“

Lubo Kohút, asistent na Poštárke

Don Peter Bešényei SDB
pri stretnutí so Sv. Otcom.

Počet Rómov v Európe

Vzhľadom na to, že pri sčítaniach ľudu sa Rómovia často hlásia k iným národnostiam a v niektorých krajinách sa počty Rómov neeviduujú, sú počty Rómov odhadované. Slovenská republika má však pomerne presnú evidenciu počtu Rómov.

Odhaduje sa, že Rómov v celej Európe žije viac ako 6 miliónov. Ak zoberieme do úvahy priemer odhadu počtu Rómov vo východnej Európe, tak v západnej Európe žije len 20 percent všetkých európskych Rómov.

Rómovia však mali vo východnej a západnej časti Európy úplne iné podmienky na svoj život. Po nástupe komunizmu boli vo východnej časti nášho kontinentu násilne nasťahovaní do domov postavených štátom a zakázali im kočovať. Na západe kočovní Rómovia existujú aj dnes, majú to vyhradené miesta, kde môžu svoje obytné privesy zaparkovať. Problémom v oboch častiach Európy však je, že ich pôvodné potulné povolania ako kováčstvo či košíkárstvo vytlačila priemyselná výroba.

Pastorácia a viera

Rómovia veria prirodzene. Každý Róm vie, že Boh existuje. Sú však dosť poverčiví, majú veľmi veľa vlastných tradícií a zvykov. Čo sa týka vzťahu k viere, sú dosť citoví. Chodíť do kostola je pre nich často povinnosťou. Stáva sa, že na omšu prídu kvôli kamarátom alebo preto, že tam idú animátori. Majú obdobia, že chvíľu na omšu chodia, potom prestanú. Ale sú aj ľudia, ktorí naozaj uverili a prikázania berú vážne. Samozrejme, majú svoje hriechy ako všetci ľudia. Ak niekto spomedzi nich niečo ukradne, tak aj oni sami medzi sebou sa s ním vysporiadajú.

Pastorácia na Poštárke predstavuje prípravu na sviatosti, ich vysluhovanie, slúženie svätých omší. Na omšiach sa spievajú aj rómske piesne. Spevácky zbor z Bardejova spieval dokonca v Ríme pri blahoslavení Cefirína Mella - prvého Róma, ktorému sa dostala táto pocta. Prebieha tu tiež veľa stretiek, ktoré rómske deti volajú „náboženstvo“. Rómovia žijú vo väčšine osád systémom „druh - družka“, aj keď majú isté obrady na spôsob manželstva. Zaujímavé je, že napriek tomu sú si v partnerských vzťahoch pomerne verní. V stredisku sa pre nich robia prípravy na sviatostné manželstvo. Chodia na ne aj páry, ktoré spolu voľne žijú už dlhšie a majú spolu deti.

V lete sa chodí do Gaboltova na rómsku púť. Býva pár týždňov po „normálnej“ púti. Je to púť ako každá iná, program je však v rómskom jazyku a je zameraný na rómsku mentalitu.

Boží robotníci

Otcom celého centra je spomenutý Peter Bešényei SDB, ktorý je tu už 11 rokov. S prácou mu pomáhajú spolubratia, z bardejovskej saleziánskej komunity, tí sú však väčšinou v 3- až 4-ročných intervaloch presúvaní do iných komunít. Keďže pastorácia Rómov na Poštárke dosť závisí od prítomnosti otca Petra, saleziáni ho nepresúvajú. Problémom je však nájst' nejakého nástupcu, ktorý by po ňom túto prácu prevzal. Práca s Rómami sa nedá nikomu narušiť, to si uvedomuje aj provinciál saleziánov. Je to špecifický typ misionárskej práce a na to musí mať človek povolanie od Boha.

Veľkou pomocou sú pre saleziánov laickí spolupracovníci - animátori. Sú to mladí, ktorí zväčša odrástli v saleziánskom stredisku. Ako animátori pracujú bieli aj Rómovia. Väčšina nadaných animátorov však po skončení strednej školy odchádza preč z Bardejova na vysokú

Krajina	Počet Rómov *	Počet obyvateľov	Podiel
Albánsko	10 000 - 120 000	3 500 000	1,86%
Bielorusko	10 000 - 15 000	10 350 000	0,12%
Bosna-Herc.	35 000 - 80 000	3 900 000	1,47%
Bulharsko	500 000 - 800 000	7 700 000	8,44%
Chorvátsko	18 000 - 300 000	4 300 000	3,72%
Česká rep.	150 000 - 300 000	10 260 000	2,19%
Estónsko	1 000 - 1 500	1 420 000	0,09%
Maďarsko	550 000 - 800 000	10 100 000	6,68%
Lotyšsko	2 000 - 3 500	2 400 000	0,11%
Litva	3 000 - 4 000	3 600 000	0,10%
Macedónsko	110 000 - 260 000	2 040 000	9,07%
Moldavsko	20 000 - 25 000	4 431 000	0,51%
Poľsko	15 000 - 50 000	38 630 000	0,08%
Rumunsko	1 410 000 - 2 500 000	22 364 000	8,50%
Slovensko	458 000 - 520 000	5 410 000	9,06%
Slovinsko	7 000 - 10 000	1 930 000	0,44%
Ukrajina	50 000 - 60 000	48 760 000	0,11%
Juhoslávia	749 000 - 600 000	10 680 000	4,68%
Celkom	3 749 000 - 6 449 000	191 775 000	2,65%

*Pre podiel bola kalkulovaná stredná hodnota intervalu počtu Rómov
Zdroj: www.cia.gov a www.geocities.com/Paris/5121/romani-pop.htm

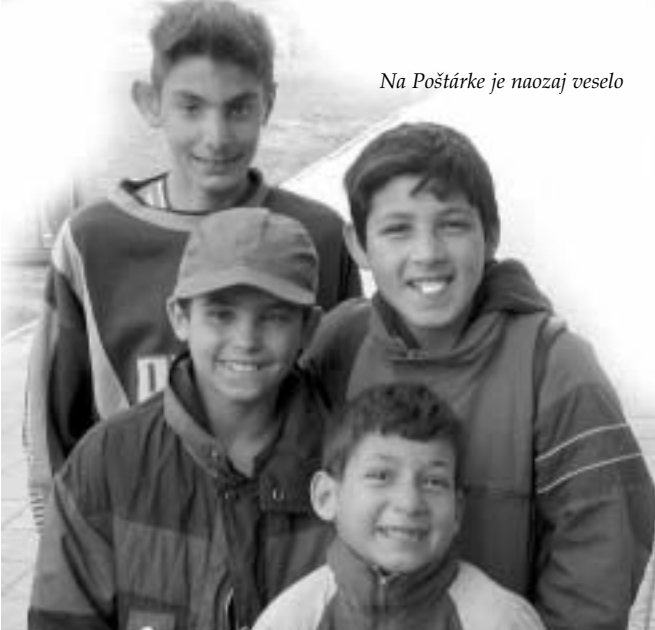
školu. Po návrate sú to už pracujúci ľudia, ktorí majú často vlastné rodiny. Dočasne sa tu zohrejú civil-kári. Momentálne je však v stredisku aj jeden platený asistent. Budúcnosť takýchto asistentov je dosť problematická, vzhľadom na nestabilitnosť finančných zdrojov na jeho mzdu. V oblasti rómskej problematiky by na Slovensku asi viac pomohlo, keby bolo viac peňazí na podporu ľudí, ktorí pracujú s Rómami, ako peňazí na „spotrebu“.

Priestory

Na Poštárke je momentálne veľká nová budova, ktorej súčasťou je aj kaplnka zasvätená bl. Ceferínovi. Sú tu tiež miestnosti na stretká, krúžky či šport (posilňovňa, biliard, ...). Vedľa budovy je asfaltové futbalové ihrisko. Peniaze na tieto priestory sa podarilo zohnať z nemeckých, ale i slovenských nadácií (spomeňme aspoň NDS či NPOA) a zbierok veriacich. Na priestoroch kaplnky pracovali samotní Rómovia. Oveľa viac si priestory vážia, keď na nich sami pracujú. Prínosom je tiež fakt, že majú možnosť nejaký čas pracovať, keďže mnoho Rómov je dlhodobo nezamestnaných. Vnímajú to tak, že pracujú na svojom. Keď potom niečo niekto z nich pokazí, platí pravidlo: „Keď niečo pokaziš, tak to nemáš alebo to opravíš.“

Čo sa týka efektívnosti investovaných prostriedkov, myslím, že v Bardejove na Poštárke sa naozaj rozumne investujú a nie len „prejedia“. Keby sa peniaze investované do rómskych projektov využívali všade rovnako efektívne, bol by problém s rómskou otázkou na Slovensku už podstatne ďalej. A čo ešte hovorí bardejovská skúsenosť? Nechcime zázraky zo dňa na deň, problém s pastoráciou Rómov chce dlhodobé systematické riešenie. Bardejov môže slúžiť ako príklad a, samozrejme, nezabúdajme na modlitby za podobné projekty.

Na Poštárke je naozaj veselo

Romano Čhib - rómčina

Rómsky jazyk patrí spolu so slovenčinou do rodiny indoeurópskych jazykov. Pri ďalšom členení sa však už zaraďuje do skupiny indických jazykov, kam patrí napríklad hindčina, bengálčina či pandžábčina. Na každom území kde žijú Rómovia, má ich jazyk aj prvky jazyka majoritného obyvateľstva. Napriek tomu sa Rómovia vedia spolu dohovoriť aj vo svojej reči.

Na území Slovenska sa používajú tri hlavné rómske nárečia. Prvým z nich hovoria olašskí Rómovia (sú tu prvky balkánskych jazykov a tiež veľa starobylých rysov rómskeho jazyka). Druhou skupinou je maďarský dialekt, rozšírený hlavne na juhu Slovenska. Najpočetnejšou skupinou (80 percent) sú Rómovia hovoriaci tzv. slovenskou rómčinou. Tento dialekt je zastúpený predovšetkým na východnom Slovensku. Zaujímavé je, že ho používa aj väčšina českých Rómov. Práve toto nárečie sa berie ako základ pri kodifikácii rómskeho jazyka používaného na Slovensku. Existujú aj pokusy o medzinárodnú kodifikáciu rómskeho jazyka, vyskytujú sa tu však často problémy s rôznym spôsobom zápisu diakritiky. Na slovensku sa vydávajú aj knihy v rómčine: existujú rómske rozprávky, bol vydaný rómsky katechizmus, Medzinárodná biblická spoločnosť vydala rómsku bibliu. Kto sa chce naučiť po rómsky, môže použiť učebnicu slovenskej rómštiny Romani Čhib, z ktorej sme aj my čerpali pri príprave tohto materiálu.

Krátky slovník rómskeho jazyka Vám prinášame aj my. Špeciálne sme tam zaradili slová, ktoré sa dajú nájsť aj v hovorovej slovenčine. Pre zaujímavosť spomeňme, že rómčina nepozná ypsilon, mäkkéne a dĺžne sa píšú spôsobom „píš, čo počuješ“.

Lačo dives - Dobrý deň **Del** - Boh
Maňuš - muž, človek **Čhavo** - syn
Rom - muž, manžel **Čhaj** - dcéra
Čorel - kradnúť **Terno** - mladý
Love - peniaze **Furt** - stále
Jekh, duj, trin, štar, pandž, šov, efta, ochto, eňa, deš - 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
„So sikhľos ternovara, oleha baros, phuros.“ -
 „Čo sa v mladosti naučíš, s tým porastieš a zostarneš.“

S Jozefom Červeňom, farárom z Toporca, si človek má o čom pohovoriť, aj keď na prvý pohľad pôsobí tichým dojmom. Cítiť z neho však múdrosť a misijné odhodlanie.

Akú vieru majú Rómovia v Toporci?

V obci je silná tradičná viera. To platí aj o rómskej časti obyvateľstva. Dá sa povedať, že už ich dedovia boli veriaci. Pre Róma je však typický krátkodobý pragmatizmus, nepozera veľmi do budúcnosti, prežíva naplno prítomnosť. Ich viera je citovejšia. Myslím, že oratko im pomáha prijímať živú vieru.

Problémom mnohých podobných centier sú peniaze.

Zo zdrojov farnosti financujeme prevádzkové náklady. Čo sa týka investičných nákladov, tak to väčšinou ideme cez rôzne nadácie pomocou nášho občianskeho združenia Romintegra. Občas prispievajú aj individuálni darcovia.

Ako odbúrať predsudky voči Rómom?

Na našej fare je možnosť ubytovania pre rôzne farské spoločenstvá. Robíme to práve z tohto dôvodu. Je to perfektný spôsob na nadviazanie kontaktov a odbúrание bariér. Keď ľudia odchádzajú, sú medzi nimi priateľstvá a často si aj píšú. Pomáha to aj Rómom, lebo vedia, že ich niekto berie. Napríklad teraz sa chystáme ísť na Oravu. Je to kultúrny šok, ktorý lieči.

Pastorácia v jednej obci je pekná vec, ale ešte stále existuje na Slovensku veľa obcí, kde sa v tomto smere nič nerobí.

Takéto oratka pripravujeme v šiestich obciach po okolí. V štyroch to už prebieha a v dvoch to rozbiehame. Väčšinou to funguje popri farnosti, „visí“ to na kňazovi alebo laikoch. Ideme samozrejme len do farností, kde je o to záujem. V každom centre sú stolné futbaly, stolnotenisové stoly a chceli by sme všade spraviť aj počítačový krúžok. Internet však vo viacerých obciach neutiahneme. Skôr odtiaľ vozíme dec-ká na internet do Toporca.

Rómske etnikum zrejme vyžaduje špecifický typ pastorácie. V čom spočíva?

Rómovia sú všade iní a tým pádom neexistuje všeobecné riešenie. Zopár spoločných bodov sa však dá nájsť. Veľký rozdiel je v motivovaní. Róm potrebuje krátkodobejšiu motiváciu. Cieľ treba rozdeliť na malé kroky. Oni musia vedieť, čo z toho budú mať dnes, maximálne zajtra. Čas vnímajú úplne inak. My vnímame čas kontinuálne - dnes, zajtra, atď. Oni vnímajú čas cyklicky - svadba, krstiny, pohreb...

Internet ako

Obec Toporec leží na južnom úpätí Spišskej Magury, 2 km od cesty spájajúcej Kežmarok so Starou Ľubovňou. Obec má 1600 obyvateľov, z ktorých je polovica rómskeho pôvodu. V tejto obci pracuje kňaz Jozef Červeň, ktorý zbral výzvu k práci v rómskej farnosti vážne. Ide však o úplne inú rómsku komunitu ako v Bardejove. Róm je v každej dedine iný, a preto treba použiť aj trochu iné metódy.

Jozef Červeň, správca farnosti v Toporci, má za sebou roky formovania v saleziánskej spoločnosti, saleziánom však nie je. Po krátkej kaplánskej službe v Ružomberku dostal na starosť faru v Toporci. Saleziánska výchova však na štýle práce nechala svoju pečat. Vo farnosti pracuje preventívnym systémom - metódou dona Bosca. Dáva mladým predovšetkým možnosť, aby mali kde tráviť voľný čas, a tak predchádza negatívnym výchovným vplyvom. Okrem farnosti Toporec má na starosti aj pastoráciu Rómov v Spišskej diecéze. Na pastoráciu však nie je sám, je tam spolu s ním kaplán Miroslav Rožek.

V porovnaní s Bardejovom sú v Toporci Rómovia podstatne iní, najmä čo sa týka bývania a vzdelania. Je tu veľa stredoškolsky vzdelaných Rómov a nájdu sa aj vysokoškooláci. Rodičia sa snažia deti dosť „dvíhať“. Bývajú v dedine v murovaných domoch. Čo sa týka viery, väčšina ľudí pozná Rómom ako ľudí, ktorí berú vieru ako nejakú mágiu. To sú ale väčšinou tí zo zaosta-

prostriedok pastorácie

lejších osád. Takých je však v Toporci pomenej. Veľa rodín v Toporci doma číta Písmo. Medzi mladými je v Toporci približne 75 percent Rómov (pričom v celkovej populácii ich je 54 percent).

Po príchode Jozefa Červeňa do Toporca došlo k zmenám. Priestory fary sa upravili tak, aby slúžili na pastoračné účely. V pivnici je stolný tenis, stolný futbal, hore majú miestnosť speváci. Na spevokol môže chodiť každý - hudobný sluch nie je podmienkou, ide predovšetkým o vytvorenie partie. Pre naozaj talentovaných je gospelová kapela Effata, ktorá vystupuje aj na menších gospelových festivaloch. Po určitom čase získali počítače a rozbehla sa internetová miestnosť, čo je na Slovensku rarita. Do prevádzky ju dal civilkár Ing. Ľubomír Maslej. Prebiehajú tu počítačové krúžky, na ktorých je možnosť používať internet. Poplatok 10 Sk na hodinu slúži na pokrytie nákladov na ISDN pripojenie, ale tiež to má efekt, že ľudia si to vážia a netravia pri internete zbytočne dlhý čas. Priestory slúžia pre všetkých, nie len pre Rómov. Animátori sú zväčša Rómovia. Tí, ktorí sú zodpovední, majú kľúče od oratka. S nimi sa farár stretáva raz týždenne na krátkych animátorských stretnutiach. Jeden deň je v oratku vyhradený len pre nich.

Ak by ste mali záujem prispieť na prevádzku pastoračného centra v Toporci, alebo sa kontaktovať ohľadom možnosti ubytovania, informácie nájdete na www.romintegra.sk, ale aj www.toporec.sk.

„Mám vzťah k misiám. Som ochotný pracovať kdekoľvek od Aljašky po Ohňovú zem. Iné národy už misionárov majú, oni nemajú nikoho.“

Jozef Červeň

Mám asi 20 animátorov, no hodinky nosia možno dvaja. Nie žeby na ne nemali, ale oni ich nepotrebujú. Po rómsky sa napríklad slovo zajtra povie rovnako ako včera - tajsa. Človek k nim musí byť pragmatickejší a tiež je to dosť o osobnom priateľstve. Na omši im zapisujem body. Ak má Róm istý počet bodov, tak vie, že pôjde napr. na prvé sväté prijímanie. Nie je samozrejmosťou, že k sviatostiam je pripustený každý. Na birmovku bolo prihlásených okolo 200 detí, ale išlo ich na ňu len 70. Nevyžadujem veľké vedomosti, vyžadujem predovšetkým kresťanskú prax.

Ako sa prejavujú v obci problémy s nezamestnanosťou?

U nás je nezamestnanosť 50 - 70 percent. Celkovo táto oblasť je hladová dolina. Práce niet. Stáva sa, že nechcú zamestnať Róma, ale keď povie, že je z Toporca, tak ho zoberú. Za prácou sa chodí väčšinou do Čiech a Bratislavy. Mali sme na fare veľa verejno-prospešných pracovníkov. Pracovalo sa na veciach v obci. Urobili sa veci za 3,5 milióna. Tí, ktorí boli naučení pracovať, nemali problém, ale mladší často doteraz ešte nepracovali, čo je veľkým problémom. Pokiaľ však práca je, sú ochotní pracovať.

Vyhliadky do budúcnosti?

Je možné, že pôjdem ďalej. Tu som to rozbehol. Je tu kaplán, ktorý sa zaučil a môže v práci pokračovať. Biskup sa ma pýtal, či nechcem ísť do Lomničky, čo je blízko pri Podolínci. To je však takmer čisto rómska dedina. Keď som išiel do Toporca, povedal som, že som ochotný ísť, a keďže nebol ochotný nikto, tak som tam išiel ja.

Rómsky problém z pohľadu vlády

Problematika riešenia rómskej otázky na Slovensku má dnes vysokú prioritu.

Vplýva na to fakt, že po nedávnych azylových cestách slovenských Rómov do západnej Európy si tento problém uvedomila aj samotná EÚ. Z pohľadu jej záujmov je dôležité tento problém vyriešiť teraz na Slovensku a nie neskôr v EÚ.

Slovenská vláda má ustanovený úrad Splnomocnenca pre rómske komunity (ďalej len úrad), ktorý koordinuje kroky vlády SR v tejto problematike. Od roku 2001 funkciu splnomocnenkyne zastáva PhDr. Klára Orgovánová (má za sebou prax v oblasti „rómskeho“ tretieho sektora). Momentálnymi prioritami vlády sú vzdelávanie, bývanie, rozvojový program rómskych osád a kodifikácia rómskeho jazyka. V oblasti bývania a rozvoja rómskych osád sa pracuje formou rozvoja vo vybraných osadách (infraštruktúra, zvyšovanie zamestnanosti...). Väčšinou sú to dlhodobé aktivity.

**Počet rómskych osád
evidovaných k 31. 12. 2000**

Kraj	Počet osád	Počet okresov kde sú osady
Bratislavský	11	2
Trnavský	37	5
Trenčiansky	12	5
Nitriansky	24	4
Žilinský	8	3
Banskobystrický	110	12
Prešovský kraj	250	13
Košický kraj	168	8
Spolu	620	52

*Prípravené na základe údajov vlády SR
(www.government.gov.sk/romovia)*

Výchova a vzdelávanie

Ministerstvom školstva pripravovaná Koncepcia výchovy a vzdelávania rómskych detí neznamená v reálnom živote zatiaľ veľké zmeny. Dôvodom je pomalosť konania štátnej správy. Predpokladané finančné krytie z prostriedkov Phare ukazuje nesystematický prístup k tejto dôležitej problematike. Priority v spomínanej koncepcii sa kladú na existenciu predškolských zariadení a zmenu profilu existujúcich škôl tak, aby umožnili odstránenie počiatočných bariér výučby (sociálnych, jazykových, kultúrnych).

Mnohé aktivity, ktoré sa dotýkajú vzdelávania rómskych detí, sa realizujú ako pilotné programy prostredníctvom mimovládnych organizácií. V školskom roku 2000/2001 bolo na 61 základných školách otvorených 85 tried - prípravných ročníkov, ktoré navštevovalo 1057 žiakov. Na štyroch vybraných základných školách sa realizuje medzinárodný projekt EURROM - Integrácia rómskej/cigánskej kultúry do školského a mimoškolského vzdelávania.

Financie

V roku 2001 bolo na riešenie problémov rómskej komunity vyčlenených 30 miliónov Sk, pričom celková suma žiadostí predstavovala 1,1 miliardy Sk. Podporu získalo 90 z 517 projektov. Do oblasti podpory infraštruktúry a výstavby išlo 18 miliónov, do kultúry 7 miliónov a, paradoxne, do oblasti vzdelávania len o niečo viac ako milión korún.

Pri financovaní projektov z fondov Phare sa kladie prioritna na predškolské a školské vzdelávanie, komunitné centrá a tiež na vybudovanie infraštruktúry pre rómske osady. Na oblasť vzdelávania bolo vyčlenených z Phare 1,7 mil. EUR (73 mil. Sk) a na oblasť infraštruktúry 8,3 mil. EUR (357 mil. Sk). Do akej miery sa ich podarilo využiť, sa nám však nepodarilo zistiť. Každopádne však ide o slušný balík peňazí.

V roku 2000 získala Vláda SR grant Svetovej banky v sume približne 13 miliónov Sk na rozvoj kapacít úradu splnomocnenkyne vlády. V roku 2001 sa z grantu vyčerpalo približne 30 percent prostriedkov, ktoré sa minuli predovšetkým na administratívny rozvoj úradu a uskutočnilo sa tiež niekoľko seminárov určených pre ľudí pracujúcich s Rómami.

Legislatívne postavenie Rómov

Na Slovensku aj naďalej zostáva v platnosti zákon č. 74/1958 Zb. o trvalom usídlení kočujúcich osôb. Sankcionovanie kočovného spôsobu života obsiahnutého v § 3 je v príkrom rozpore so slobodou pohybu a pobytu garantovanou Ústavou SR.

V roku 2001 bola prijatá novela Ústavy SR, tá obsahuje pozitívne vymedzenie dôvodov, pre ktoré nesmie dôjsť k rozlišovaniu osôb, resp. zabezpečuje rovnoprávne postavenie všetkých osôb.

Vo februári 2001 podpísala Slovenská republika Európsku chartu regionálnych a menšinových jazykov. SR vybrala 9 jazykov, medzi ktoré patrí aj rómsky jazyk. Charta je medzinárodnou zmluvou prijatou Radou Európy, ktorá upravuje otázky ochrany a používania jazykov národnostných menšín v oblasti vzdelávania, súdnictva, štátnej a verejnej správy, médií, kultúry, hospodárskeho a spoločenského života.

Ak máte záujem sa informovať o aktivitách vlády, odporúčam navštíviť internetovú stránku splnomocnenkyne vlády - www.vlada.gov.sk/orgovanova. Nájdete tam veľké množstvo materiálov.

Takto často dopadnú domy, ak sú Rómovia násilne presťahovaní do bytov z osád

Ako vidia Rómov tí, ktorí s nimi pracujú?

Martin Míka, Bardejov

Majú veľký zmysel pre rodinu a priateľstvo. Svedčí o tom aj to, že si veľmi zriedka nechajú zobrať deti, omnoho zriedkavejšie ako zvyšok národa. Keď sa niekto vráti z väzenia a nemá kde bývať, tak sa vždy nájde niekto, kto ho prichýlí. Pre nich materiálne hodnoty až tak veľa neznamenajú. Nepretvarujú sa, sú prirodzení. Práca s nimi je vďačná, aj keď náročná. Človek ich však musí mať rád.

Jozef Červeň, Toporec

Pre Róma je typický krátkodobý pragmatizmus, nepozereá veľmi do budúcnosti, prežíva naplno prítomnosť. Ich viera je citovejšia. Iné národy už misiónárov majú, oni nemajú nikoho.

Kočovanie majú v krvi... Je pre nich dosť typické, že keď dostanú peniaze, tak idú nakúpiť niekam inam. V západnej Európe dokonca niektorí Rómovia ešte stále kočujú a nikto im v tom neprekáže. Čo sa týka ich exodu von, myslím, že sú veľmi šikovní v schopnosti využívať nedostatky v zákonoch. Ak má zákon nejakú medzeru, nájdu ju a využijú.

Peter Harčar, Bardejov

K práci s Rómami ma motivoval Peťo Bešényei, ktorý povedal: „Keby si sv. Cyril a Metod povedali, že Slovania sú len špinaví barbari, s ktorými sa nič neoplatí robiť, tak ktovie, kde by sme dnes boli.“

Pre mňa sú to zaujímaví a vďační ľudia. Je to však stret dvoch odlišných kultúr. Majú úplne iný rebríček hodnôt. Maximálne prežívajú prítomnosť, vôbec nemyslia na to, čo bude zajtra. Obrázne povedané: „Jeden deň sa ohadzujú klobásami a na druhý deň ich zasa zbierajú.“

Vzdelanie pre nich nie je takou hodnotou ako pre nás. Stačí im, že vedia čítať a spočítať základné veci. Viac pre život v osade nepotrebujú. Veľkou hodnotou sú pre nich deti.

Medzi ľuďmi, ktorí chodia k nám do centra, však už cítiť posun. Oni už vidia, že sa budú mať lepšie, keď budú pracovať a keď budú vzdelaní. To je však otázka niekoľkých generácií.

Tretí sektor

V oblasti práce s Rómami sú aktívne - okrem cirkevných a štátnych organizácií - aj viaceré neziskové organizácie. Niektoré z nich sú rómske, niektoré vedú Nerómovia. Z práce tretieho sektora v oblasti rómskej problematiky uvádzam niekoľko príkladov.

Podstatné je naštartovať programy, ktoré podporujú vzdelávanie rómskych detí a zlepšovanie vzťahov medzi väčšinou a menšinou na lokálnej úrovni. Medzi programami, ktoré možno spomenúť, sú napríklad Zmierovacie rady v Leviciach, Nových Zámkoch a Prešove, zastrešené Centrom prevencie a riešenia konfliktov (PDCS). Ich úlohou je podporovať aktivity zlepšujúce vzťahy medzi menšinami a väčšinou v danej oblasti a tiež riešiť miestne konflikty priamo v komunite, kde sa vyskytnú. Stretávajú sa tu zástupcovia všetkých strán (napríklad zástupca Csemadoku, Matice slovenskej, miestny vajda, novinárka, zástupca miestnej samosprávy, atď.) a snažia sa spolu hovoriť o spoločných problémoch.

PDCS sa tiež snaží posilňovať organizácie s rómskymi projektmi. Vzdelávajú manažérov organizácií, aby to, čo robia, vedeli robiť dobre, a tak boli schopní spraviť čo najviac užitočnej práce. K tomuto sú potrební predovšetkým Rómovia, ktorí už nejaké základy majú a tých je

Tretí sektor kladie veľký dôraz na vzdelávanie Rómov. (fotka je z doučovania v Bardejove)

málo - iba 2 percentá Rómov má maturitu. Je tu teda veľký nedostatok v oblasti vzdelania. V rómskych rodinách sa často hovorí rómsky, slovenčina je pre deti cudzím jazykom. Následkom je časté preradenie týchto detí do osobitných škôl, z ktorých sa iba ťažko dostanú na strednú školu. Veľmi podstatnú úlohu tu zohráva predškolská výchova. V tejto oblasti pracuje v Košiciach Sylvia Rigová, mladá šikovná Rómka, ktorá už má v tejto oblasti za sebou úspechy. Pri práci s rómskymi deťmi je dôležité uprednostňovať motiváciu pred represiou.

V oblasti vzdelávania Rómov je veľkou pomocou Katedra rómistiky na Pedagogickej fakulte v Nitre. Študujú tu najmä Rómovia. Ide síce o pomerne ľahké štúdium, ale Rómom dáva možnosť vyštudovať vysokú školu. Pre Rómov má titul Mgr. veľkú hodnotu.

V Prešove sa vydáva rómsky nezávislý občasník Rómsky list. Je pripravovaný na pomerne slušnej úrovni. Práve v tomto médiu pôsobí Denisa Havrlová - rómska novinárka, ktorá bola prednedávnom terčom slovenských médií v kauze odmietnutia podania ruky slovenského policajta z údajných „hygienických dôvodov“. Nadácia škola dokorán realizuje na vybraných základných školách projekt „rómskych asistentov“ (asistentov učiteľa), ktorých v súčasnosti pracuje 25. Rómskych organizácií je však viac, spomeňme ich aspoň zopár: Nadácia Dobrá rómska víla Kesaj (Košice), Občianske združenie pre výchovu rómskych detí (Čakanovce, okres Lučenec), OZ Rómska matka a dieťa (Spišská Nová Ves).

Aby peniaze neleteli von komínom...

Na Slovensku je viac ako 600 osád, medzi najhoršie patria Jarovnice či Svinia. Prvá z nich sa stala populárna po záplavách. Vtedy tam prišlo veľa aktivistov, ktorí sa tam snažili niečo spraviť, no mnohým z nich sa podarilo niečo si aj uliať do vlastného vrecka. Toto je však problém celej slovenskej spoločnosti. Na riešenie rómskej otázky sa na Slovensku vynakladajú pomerne veľké prostriedky. Otázne je, do akej miery sú efektívne vynaložené a majú reálny prínos pre riešenie problému.

Touto otázkou sa zaoberá nedávno vypracovaná štúdia. Riešitelia analyzovali podporené projekty medzinárodnými a našimi nadáciami, veľvyslanectvami (štátom a cirkvami podporené projekty nie sú zahrnuté v prieskume). Z pomerne dlhých správ by sa dali zdôrazniť tieto najdôležitejšie odporúčania:

- Rozhodujúce sú dlhodobé projekty (jednorázové akcie Rómom veľmi nepomôžu). Zmena sa nedá dosiahnuť zo dňa na deň. Príkladom dlhodobej systematickej práce je saleziánske stredisko v Bardejove.

- Potreba pozitívnych príkladov v médiách. Naše médiá väčšinou prinášajú len informácie o negatívnych skúsenostiach z Rómami. To však konflikt v spoločnosti len zostruje.

- Dôležitá je podpora mimovládnych organizácií, keďže tu sú ľudia často oveľa viac ľudsky motivovaní, dôležité je, aby do realizácie boli zapojení aj priamo ľudia, ktorých sa projekt týka.

- Pozitívna diskriminácia je tiež možnosťou riešenia (zvýhodnenie pri uchádzaní sa o štúdium, daňové úľavy).

- Vzdelávanie, vzdelávanie, vzdelávanie...

Tému čísla pripravil (text + foto) Jozef Šoltés

Ceferino Jimenéz Malla Prvý blahoslavený Róm

Jimenéz Malla (známy aj ako El Pele) sa narodil roku 1861 v Benavente de Segria, v Katalánsku. Pokrstený bol až neskôr, aby sa vyhol službe v armáde. V roku 1880 sa usadil v mestečku Barbastro. V dvadsiatich rokoch svojho života sa oženil s Terezou Jimenéz Castro. Kresťanský sobáš mali až v roku 1912 po 31 rokoch spoločného života. Dlho nemali deti, až v roku 1906 sa im narodil Pepita. Napriek tomu, že bol negramotný, jeho prirodzená inteligencia ho spravila prominentom. Väčšinou hovoril po cigánsky a bol pyšný na to, že je Cigán. Stal sa členom mestskej rady a biskup Asensio sa s ním často radil. Počas prvej svetovej vojny sa stal bohatým vďaka tomu, že obchodoval s mulicami pre francúzske armádu. Dával peniaze núdznym a keď mu v roku 1922 zomrela žena, dokonca predal svoj dom a prenajal si menší. Bol vytrvalý v nočných adoráciách a pri prijímaní eucharistie. V roku 1926 vstúpil do tretieho františkánskeho rádu. Hovorí sa, že mal skutočného františkánskeho ducha. Miloval Ježiša, Pannu Máriu a prírodu.

V čase občianskej vojny v Španielsku, keď republikánska milícia zatýkala kňazov na námestí, nahlas zakričal na ich obranu: „Pomôž nebeská matka! Toľkí muži proti jednému bezbrannému.“ Následne bol Pele uväznený. Ponúkli mu slobodu, ak sa zdrží otvoreného vyznávania svojej viery a zbaví sa svojho ruženca. On odmietol a bol popravený za svoju vieru v auguste 1936 vo veku 75 rokov. Bol pochovaný v neoznačenom hrobe. Biskup Asensio bol popravený zopár hodín po ňom.

V nedeľu 4. mája 1997 ho pápež Ján Pavol II. blahorečil. Svätý Otec ocenil jeho múdrosť a statočnosť, ktorú preukázal ako človek a kresťan.

Svätá Sára?

Rómovia uctievali ako svoju patronku svätú Sárú alebo tiež Čiernu Sárú. Katolícka cirkev však túto svätú nikdy nespätorečila. Jej historická existencia je zahalená rúskom tajomstva. Existuje o nej viacero legiend a nevie sa presne, ktoré sú pravdivé. Jeden apokryfný text z 11. storočia dokonca hovorí, že Sára bola prítomná pri prázdnom Kristovom hrobe spolu s Martou a Máriou. Napriek nejednoznačnosti jej existencie sa vo francúzskom Saintes-Maries de la Mer každoročne 24. mája konajú rómske púte. V tomto meste je kostol, v ktorom sa nachádza socha svätej Sárý.

Aj mladí sa môžu stať svätými!

„Tak ako soľ dáva jedlu chuť a svetlo osvecuje temnotu, tak svätosť dáva plný zmysel životu, lebo ho robí odbleskom Božej slávy. Kolkých svätých, aj spomedzi mladých, napočítame v dejinách Cirkvi! Vo svojej láske k Bohu zažiarili svojimi heroickými čnosťami pred tvárou sveta a stali sa životnými vzormi, na ktoré Cirkev poukazuje ako na hodné nasledovania pre všetkých. Spomeňme niektorých z nich: Agnesa Rímska, Andrej Phú Yen, Pedro Calungsod, Jozefína Bakhita, Terézia z Lisieux, Pier Giorgio Frassati, Marcel Callo, Francisco Castelló Aleu alebo aj Kateri Tekakwitha, mladá Irokézka nazývaná „Lalia Mohawkov“. Prosím trojjediného Boha, aby na príhovor tohto veľkého zástupu svedkov, urobil z vás, milí mladí, svätých tretieho tisícročia!“

(Ján Pavol II.)

V poslanstve, ktoré Svätý Otec adresoval mladým pripravujúcim sa na XVII. Svetový deň mládeže v Toronte, môžeme nájsť aj mená deviatich mladých ľudí z rôznych čias, rôznych kontinentov a rôznej farby pleti, ktorí počas svojho života preukázali hrdinské čnosti viery a po smrti ich Cirkev vyzdvihla na oltár - troch ako svätých a šiestich ako blahoslavených. A práve oni sa stali patrónmi blížiacieho sa svetového stretnutia mladých. Nie všetci sú v našom prostredí známi, a tak vám ponúkame aspoň niekoľko stručných faktov z ich života.

sv. Agnesa Rímska (zomrela okolo roku 304), spomienka 21. januára

Mala len 13 rokov, keď sa stala obeťou posledného, ale zato najkrutejšieho prenasledovania kresťanov za cisára Diokleciána. Odmietla sa stať manželkou bohatého Rimana, s hrdinským vyznaním, že jej jediným ženíchom je Ježiš Kristus. Na mieste jej smrti na známom námestí Piazza Navonne v Ríme stojí dnes chrám sv. Agnesy. Jej život, hrdinstvo a smrť inšpiruje dodnes mladých k čistote. Jej meno znamená v latinčine čistý a v gréčtine ovečka.

bl. Andrej z Phú Yen (okolo 1625 - 1644), spomienka 26. júla

Narodil sa v provincii Phú Yen vtedajšieho kráľovstva Kočín Čína (územie dnešného Vietnamu). Matka jeho vzdelanie zverila do rúk jezuitského misionára pátra de Rhodesa. Andrej patril k jeho najlepším žiakom a ako 15-ročný prijal spolu so svojou matkou krst. Po jej smrti zostal pomáhať pátrovi de Rhodesovi. Stal sa členom katechetického spoločenstva Boží dom, ktorého úlohou bolo slúžiť Cirkvi, pomáhať kňazom a šíriť evanjelium. Miestny kráľ, ktorý sa obával vplyvu kresťanstva, dal pokyny miestodržiteľovi provincie zakročiť proti nim. Páter de Rhodes bol vypovedaný a vojaci v jeho dome zatkli Andreja. Ten sa odmietol zriecť svojej viery a bol odsúdený na smrť a na ulici mesta Ke Cham bol popravený niekoľkými ranami kopiou a odseknutím hlavy 26. júla 1644.

bl. Pedro Calungsod (1655 - 1672), spomienka 2. apríla

Pedro bol Filipínčan, ktorý ako 13-ročný odišiel z domova ako mladý katechét spolu so skupinou jezuitských misionárov na Ladronezské ostrovy, aby priniesli Krista ľuďom kmeňa Chamaros. Život tu bol veľmi ťažký, evanjelizácia postupovala pomaly, misiu často ničili tajfúny. Začali sa šíriť klebety, že voda, ktorou misionári krstia, je jedovatá a spôsobuje smrť. Keď jezuita páter Diego spolu s Pedrom krstili 2. apríla 1672 domorodé deti, pristihol ich ich otec, a ten zranil Pedra oštepom na hlavu a na hrudi. Páter Diego mu stihol dať rozhrášenie, a potom zabili aj jeho. Vrahovia ich telá hodili do mora, ktoré ich už nikdy nevydalo. Ostatní misionári si spomínali na Pedra ako na dobrého chlapca, výborného katechétu a verného pomocníka, ktorého odhodlanie vo viere až po mučenícku smrť z neho urobilo dobrého Kristovho vojaka. Ostrovy, kde prišiel o život, sa dnes volajú Mariánske, na počesť Panny Márie.

sv. Jozefína Bakhita (1869 - 1947), spomienka 8. februára

Narodila sa v Sudáne v pokojamilovnom a pracovitom kmeni Dagiov. Jej rodina bola bohatá, otec bol zástupcom starostu a mal tri dcéry a troch synov. Keď mala 5 rokov, obchodníci s otrokmi uniesli jej najstaršiu sestru, rodina sa s jej stratou nevedela zmieriť. O tri roky neskôr ten istý osud postihol aj Jozefínu. Arabský obchodník s otrokmi ju najprv niekoľko mesiacov väznil (práve on jej dal meno Bakhita), potom ju predal. Následne bola predaná ešte päťkrát a niektorí majitelia s ňou surovo zaobchádzali a bili ju. Jej posledný majiteľ, taliansky vicekonzul Callisto Legnani jej daroval slobodu. Vrátili sa do Talianska, kde si ju adoptovala rodina Michieliových. Spolu s ich najmladšou dcérou Alicou odišli do Benátok do Inštitútu pre katechumenov, ktorý viedli sestry kanoziánky. V roku 1890 prijala krst, o tri roky neskôr vstúpila k sestrám kanoziánkam a v roku 1896 zložila večné sľuby. Zvyšných 50 rokov života prežila v službe Pánovi ako rehoľná sestra. Sestry ju poznali ako veľmi jemnú, ochotnú vždy pomôcť. V kláštore Scio, kde prežila svoje posledné roky, ju volali „naša čierna matka“.

sv. Terézia z Lisieux (1873 - 1897), spomienka 1. októbra

Terézia Martinová, známa ako malá Tereza Ježišova, pochádzala z Normandie a bola najmladšia spomedzi piatich sestier. V mladom veku prišla o matku. Veľmi túžila stať sa rehoľnou sestrou karmelitánkou. Vďaka svojej silnej túžbe a tvrdohlavosti dostala od pápeža Leva XIII. výnimku a ako 15-ročná vstúpila do kláštora karmelitánok. Jej úmysly a jej srdce nepoznali hraníc. Chcela sa stať srdcom Cirkvi. Ako 20-ročná ochorela na tuberkulózu. V boji s chorobou úžasne duchovne rástla, hoci na sklonku života nemohla prijímať eucharistiu. Zomrela ako 24-ročná. Sladkú legendu, ktorá obklopovala jej život, rozvrátilo v roku 1956 vydanie jej denníkov, ktoré ukazujú jej veľký duchovný boj, ale aj potvrdzujú Pánove slová: „Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha.“ Hoci sa nikdy nesplnila jej túžba ísť na misie do Hanoja vo Vietname, pápež Pius XI. ju vyhlásil za patrónku misií. Pápež Ján Pavol II. ju ustanovil za Učiteľku Cirkvi.

bl. Pier Giorgio Frassati (1901 - 1925), spomienka 4. júla

Narodil sa v zámožnej rodine v Turíne. Otec bol významným liberálnym politikom, šéfredaktorom denníka La Stampa, senátorom a neskôr veľvyslancom v Nemecku. Už počas štúdia na jezuitskom gymnáziu sa stal členom Mariánskej družiny a Apoštolátu modlitby. Žil hlbokým duchovným životom, ktorého koreňmi bola eucharistia a mariánska zbožnosť. Všetok voľný čas a finančné prostriedky venoval chudobným, chorým, sirotám, vojnovým invalidom. Chcel slúžiť Bohu ako laik vo svete, nie ako kňaz či rehoľník. Neskôr sa rozhodol študovať banksú techniku na univerzite v Turíne, aby mohol medzi baníkmi ešte lepšie slúžiť Kristovi. Nevyhýbal sa ani sociálnym a politickým aktivitám. Vstúpil do Katolíckej študentskej federácie a Katolíckej akcie. Napriek otcovým politickým názorom sa stal členom Ľudovej strany, ktorá presadzovala myšlienky sociálnej encykliky Leva XIII. Rerum novarum. Mal rád hory a horeľazectvo, bol aktívnym športovcom, často chodil, do divadla, opery či múzeí, miloval umenie, hudbu aj poéziu. Tesne pred získaním inžinierskeho diplomu ochorel Heinego-Medinovou chorobou, ktorou sa pravdepodobne nakazil od chudobných. Po jej rýchlom priebehu zomrel 4. júla 1925. Jeho pohreb sa stal v Turíne obrovskou manifestáciou ľudí, ktorým Pier za svojho života pomohol.

bl. Marcel Callo (1921 - 1945), spomienka 19. marca

Narodil sa vo francúzskom meste Rennes ako druhý najstarší spomedzi deviatich detí, keď mal 12 rokov, najstarší brat odišiel do seminára a on musel prebrať jeho úlohu v rodine. Bol členom Eucharistickej krížovej výpravy, ktorá učila mladých ľudí žiť v permanentnej modlitbe k Eucharistii, ktorá je srdcom ich života. Bol aj skautom.

Aktívne pracoval v Hnutí mladých katolíckych robotníkov, snažiac sa prežívať svoju vieru vo svete pracujúcich. Po nemeckej okupácii bolo hnutie zakázané a muselo pracovať v ilegalite. V roku 1943 zomrela pri bombardovaní jeho sestra. Hoci sa Marcel mal ženit, radšej odišiel na pracovné nasadenie, ako by mal spôsobiť utrpenie svojej rodine. Dal radšej prednosť riskantnej evanjelizácii medzi robotníkmi, sprevádzanej ťažkosťami a zastráňovaním. Za jeho katolícke zmýšľanie ho 19. mája 1944 uväznili. Prešiel väzením v Gote a koncentrákmi vo Flossenburgu a Mauthausene. Podstúpil tu obrovské utrpenie, ktorému podľahol 19. marca 1945.

bl. Francisco Castello Aleu (1914 - 1936)

Narodil sa v Alicante v katalánskej rodine, po smrti otca sa rodina presťahovala do Katalánska do mestečka Lleida. Francisco sa učil u jezuitov a bol členom Federácie mladých kresťanov Katalánska pôsobiacej v rámci Katolíckej akcie v Španielsku. Vyučil sa za lekárniu, ukončil vojenskú službu a zasnúbil sa s Máriou Pelegriovou. Počas prenasledovania kresťanov v Španielsku ho 21. júla 1936 zatkli vojaci. Pri výsluchu vyznal: „Teším sa, že som väzeň. Keby som mal 10 000 životov, 10 000-krát by som dal život Bohu. Nevidím dôvod, prečo by som sa mal brániť.“ Tri listy, ktoré napísal pred popravou svojim sestram, svojmu duchovnému vodcovi a svojej snúbenici, svedčia o jeho sile, veľkorysosti, vyrovnanosti, pokoji a radosti. Bol blahoslavený spolu s ďalšími 232 mučeníkmi španielskej občianskej vojny 11. marca 2001.

bl. Kateri Tekakwitha (1656 - 1680), spomienka 17. apríla (Kanada), 14. júla (USA)

Bola dcérou Indiánky z kmeňa Algonquin. Tú zo zajatia Irokézov oslobodil muž, ktorému potom porodila dcéru Tekakwitha a syna. Keď mala 4 roky ochorela rodina na kiahne, rodičia a brat zomreli a na jej tvári ostali viditeľné jazvy po chorobe, vďaka čomu ostala veľmi plachá a nesmelá. Vzali si ju k sebe jej teta a strýko, ktorý bol náčelníkom kmeňa Turtle. Prvýkrát sa stretla s kresťanstvom ako 11-ročná, keď sa v ich osade na 3 dni zastavili jezuitskí misionári sprevádzajúci Mohawkov na mierové jednanie. S nadšením prijala ich náuku, ale nepožiadala hneď o krst. Keď mala 18 rokov, požiadala otca Lambervilla, ktorý pôsobil na území, kde žil aj ich kmeň, aby ju pokrstil, aj keď v ich kmeni boli veľmi silné protikresťanské nálady. Odvtedy nebojácne praktizovala svoju vieru aj proti obrovskému odporu zo strany súkmeňovcov, dokiaľ ju nedonútili ujsť z ich osady. Usadila sa v Khanawake na rieke St. Lawrence, neďaleko Montrealu. Jej úžasná zbožnosť fascinovala nielen Indiánov, ale aj Francúzov a misionárov. Zasvätila celý svoj život deťom, ktoré učila modliť sa, a tiež chorým a starým, až dokiaľ aj ju nepostihla smrteľná choroba. Zomrela 17. apríla 1680 so slovami: „Milujem Ťa, Ježiš.“ Chvilku po jej smrti, mohli zhromaždení okolo jej lôžka vidieť zvláštnu vec: všetky jazvy z jej tváre zmizli. Hneď po smrti sa k nej začali ľudia modliť o príhovor a putovali k jej hrobu.

Atény severu

Nedá sa povedať, žeby krajina na severe Británie patrila k najvyhľadávanejším cieľom slovenských turistov. Podľa zemepisnej šírky leží Škótsko ešte o trochu severnejšie ako Dánsko, a keďže je to krajina z troch štartín obmývaná Severným morom, vyhlíadky na slnkom zaliatu dovolenku na horúcich piesočnatých plážach, sú viac než mizivé. Ak niekto navštívil Anglicko a sťažoval sa na chladné a daždivé počasie, po príchode do Škótska mu bude za "teplým a slnečným Anglickom" trochu smutno. Spoznávanie tejto krajiny je teda spojené s určitým "diskomfortom", ale o čo väčšia námaha, o to intenzívnejšie zážitky. Mentalita obyvateľov je jednou z vecí, ktorá dokáže rozjasniť zamračené tváre uzímaných cestovateľov. Väčšina Škótov je k cudzincom veľmi prívetivá a pohostinná, jav v západnej Európe nie až tak celkom bežný. Veľmi inšpirujúca je aj škótska odolnosť voči dažďu, ktorý pre spoločenský život pod holým nebom neznamená absolútne žiadne obmedzenie. Napriek tomu, že prší veľmi často, ľudia s dáždňomikom stretnete len zriedka. Najčastejšie na golfovom ihrisku, kde si dôchodcovia predsa len dávajú na zdravie pozor. Ak sa teda dokážete povzniesť nad malicherné kvapky vody, môžete začať s dobrodružným objavovaním krajiny a jej minulosti.

Zjednotená Európa v praveku

Každý, aspoň trochu vlastenecký Škót vám pri objasňovaní svojej národnej identity zdôrazní dve veci. Predovšetkým dá najavo svoje rozhorčenie, ak si niekto zamieňa Veľkú Britániu s Anglickom, a najmä zdôrazní fakt, že na rozdiel od Welshanov a Írov, si Angličania ich krajinu nepodmanili vojenskou silou, ale Škóti sa pripojili k Veľkej Británii dobrovoľne, ako rovnocenný partner. Obyvatelia Škótska, spolu so spomenutými Welshanmi a Írmi, sa odlišujú od Angličanov pôvodom. Ten nie je anglosaský, teda germánsky, ale keltský, a Škótsko, Írsko, Wales a Bretónsko sú posledné miesta, kde sa zvyšky keltskej kultúry ešte udržali. Táto kultúra jej mimoriadne zaujímavá a príťažlivá nielen svojou tajomnosťou a mystikou, ale hlavne skutočnosťou, že podielom na európskom kultúrnom dedičstve sa vyrovná prínosu vyspelej antickej civilizácie starovekého Grécka a Ríma. Na vrchole svojho rozkvetu, približne v 4. až 1. stor. pred Kristom ovládali Kelti (alebo Galovia) takmer celú Európu, od Španielska cez severné Taliansko až k Čiernemu moru. Ojedinelé skupiny prenikli do Grécka a Malej Ázie, kde si založili vlastný štát - Galatiu. Práve títo Kelti patrili medzi prvých pohanov, ktorí prijali kresťanskú vieru, ako o tom svedčí list sv. apoštola Pavla Galaťanom. Aj na Slovensku prekvitala keltská kultúra a ak by vás náhodou zaujímalo meno keltského veľmoža, ktorý vládol pred vyše dvadsiatimi storočiami v okolí Bratislavy, stačí sa pozrieť na päťkorunáčku. Aj keď keltské kmene obývali taký obrovský priestor, ostali rozdrobené, nevytvorili žiaden väčší štátny útvar. Táto nejednotnosť sa im stala napokon

osudnou. Okolo prelomu letopočtov sa Kelti dostali, takpovediac medzi dva mlynské kamene. Z juhu ich takmer vyhladzovacou vojnou vytlačili rímske légie (známe galské ťaženia G. I. Ceasara), a zo severu podľahli germánskym kmeňom. Germáni, podobne ako Slovania, boli na podstatne nižšom civilizačnom stupni ako Kelti, preto veľmi ochotne prevzali dedičstvo podmanených kmeňov. Takto si germánske a neskôr aj slovanské kmene osvojili dokonalejšie postupy pri obrábaní pôdy, zhutňovaní železa, výrobe skla, keramiky a podobne. Kelti teda z mapy Európy prakticky zmizli, no toho, čo zanechali novoprichádzajúcim národom, rozhodne nebolo málo.

Štátočné srdce a obchodné záujmy

Posledným zvyškom keltských kmeňov sa podarilo prežiť len na severe a západe Británie a v Írsku. Dejiny Škótov ako historického národa začínajú niekedy v polovici šiesteho storočia, keď z Írska prichádzajú kmene, ktoré dali

krajine svojho nového domova meno - Scots. V Škótsku v tom čase žil iný keltský kmeň, Piktovia. V roku 843 sa tieto kmene spojili do spoločného kráľovstva, aby tak mohli lepšie čeliť nebezpečenstvu zo strany Vikingov, ktorí v tej dobe terorizovali polovicu Európy. Škótske kráľovstvo prežilo v nasledujúcich storočiach mnoho otrasov, spôsobejších vnútornými rozpormi a predovšetkým snahou Angličanov o jeho podmanenie. Na prelome trinásteho a štrnásteho storočia sa im to takmer podarilo. Do tohto obdobia

patrí najslávnejšia kapitola škótskych dejín - vojna za nezávislosť. Roku 1297 sa na čelo odboja proti anglickým inváznyom vojskám postavil William Wallace. Jeho príbeh veľmi naturalisticky stvárnil prednedávnom filmári z Hollywoodu vo filme Brave Heart (Statočné srdce), s Melom Gibsonom v hlavnej úlohe. (Len pre zaujímavosť, tento film priniesol škótskemu hospodárstvu v oblasti cestovného ruchu oveľa väčšie zisky ako samotným americkým producentom. Po úspechu filmu totiž niekoľkonásobne vzrástla návštevnosť turistov na miestach, kde sa príbeh odohrával.) Walleca Angličania síce stali, ale v Škótsku sa udržať nedokázali. Bitka pri Banockburne roku 1314 je vraj najhoršou a najponižujúcejšou porážkou, akú kedy Angličania vo svojej histórii zažili. Škótom sa už potom darilo svoju samostatnosť ochrániť. Sami sa jej vzdali až roku 1707, keď škótsky parlament odhlasoval svoje vlastné zrušenie. Jeho poslanci vytvorili spolu s anglickými kolegami nový, britský parlament. Únia s Anglickom bola v Škótsku maximálne nepopulárna, nepochybne väčšina obyvateľstva bola proti, ale ako vidno, nielen dnes si robia poslanci, čo chcú, a obchodné záujmy hrstky podnikateľov zvíťazili nad vlasteneckým cítením ich bezmocných voličov.

Let's go to Highlands

Mohlo by sa zdať, že tento historický pohľad je pre cestovateľa zbytočný a únavný, určite sa však pomôže orientovať v reáliách krajiny. Škóti sú totiž na svoju históriu mimoriadne hrdí, a žiarlivo chránia každé svedectvo svojej minulosti. Hrady a zámky nepochybne patria k takýmto svedectvám a ak máte radi prechádzky romantickými pevnosťami, určite si prídete

na svoje. V Škótsku sa ich zachovalo niekoľko stoviek. Niektoré sú situované v priam rozprávkovom prostredí, na ostrove uprostred jazera obklopeného horami Highlands, či na strmom brale nad morom. Všade sú veľmi príjemní sprievodcovia (resp. sprievodkyne), ktorí priam žiaria nadšením, ak vám môžu vyrozprávať kopy príbehov, legiend a bájí. Určite najznámejšia báj sa spája s jazerom Ness. Jazerá v Highlands sa nazývajú v miestnom dialekte „loch“, iste ste si už teda domysleli, že sa tá báj je o lochneskej príšere. Okolité hory ponú-

kajú výborné podmienky pre turistiku a cykloturistiku. V lete sa na týchto túrach naozaj nemusíte ponáhľať, ste značne na severe, a stmieva sa až okolo pol jedenástej večer. Výpočet ďalších možností príjemného strávenia dovolenky či prázdnin by mohol byť veľmi dlhý, skúsme sa však teraz zamerať na jednu z najatraktívnejších častí Škótska. Ak ste už raz prekročili La Manche, Edinburgh sa vidieť oplatí.

Tradícia nadovšetko

Turistom, ktorí dorazia do Edinburghu krátko pred jednou hodinou popoludní, sa dostane veľmi zaujímavého privítania. Každý deň totiž presne o jednej zaráchoti Starým mestom delová salva. Ide o „One 'o clock Gun“, signál, ktorý dávala vojenská posádka z hradného vrchu námorníkom v neďalekom prístave Leith. Aj keď dnes je už tento signál zbytočný, tradícia sa zachovať musí. Návštevník mesta si však aj bez výstrelu všimne hlavnú dominantu mesta - edinburský hrad. Trochu to trvá, kým sa naň človek vyštvérá, hradný vrch je patrične strmý. Hrad je veľmi dobre zachovaný, tvorí ho komplex budov, ktoré sa na seba nakopili v priebehu niekoľkých storočí. V stredoveku plnil hrad funkciu rezidencie škótskych kráľov. Ak si však niekto myslí, že to tam vyzereá iba ako v múzeu, veľmi sa mylí. Hrad bol od svojho začiatku vojenskou pevnosťou, a tak podľa tradície aj dnes tam musí sídliť stála vojenská posádka. Napokon, kto by každý deň o jednej strieľal z One 'o clock Gun, čo tiež nie je žiadnou stredovekou atrapaou, ale supermoderným delom. Neprekvapí vás potom, že vo vojenskom múzeu, ktoré je na hrade situované, nájdete vedľa stredovekých mečov a brnení pancierový voz z operácie Púštna búrka v Iraku.

Hradný vrch je obklopený hustou sieťou uličiek Starého mesta, s množstvom malých námestíčk a zákutí, pospájaných navzájom úzkymi a príkrymi schodiskami. Meštianske domy, katedrály, veľkolepé sídla štátnych inštitúcií tvoria dokonálny architektonický celok. V podhradí s ním ladí aj architektúra Nového mesta (relatívne nového, bolo postavené koncom 18. storočia). Celé mesto pôsobí veľmi harmonickým dojmom. Francúzsky cestovateľ León de Buzonniér sa o ňom r.1827 vyjadril s parížskou objektivnosťou: „Nie je väčšieho divu na svete, tak majestátneho a elegantného, ako výhľad z Princess Street. Nenašiel som jedinú budovu postavenú podľa zlého vkusu, okrem pamätníka Admirálovi Nelsonovi.“ (Admirál Nelson velil britskej vojnovnej flotile, ktorá r.1805 v námornej bitke pri Trafalgare úplne zničila francúzske loďstvo.)

Canon Gate istý bohatý mešťan. Bol známy nielen ako bohatý, ale aj ako čestný a statočný človek, preto niet divu, že si ho ľudia zvolili na čelo mestskej rady. Svoju funkciu vykonával veľmi zodpovedne, prísne dbal na poriadok v meste, dokonca dal postaviť novú šibenicu, aby dal jasne najavo, že zákon je nadovšetko. Dlhو nikto netušil, že tento sporiadaný mešťanosta sa s príchodom noci mení na zákerného lupiča, ktorý s čiernou maskou na tvári okráda spokojne spiacich obyvateľov mesta. Napokon bol však odhalený a odvisol na šibenicu, ktorú dal sám postaviť. Na základe tohto príbehu dvojitého života napísal ďalší známy edinburský spisovateľ R. L. Stevenson svoj slávny román Dr. Jekyll a Mr. Hyde. Dom, v ktorom dvojtvárný mešťan býval, sa dodnes uchováva ako memento pre všetkých pokrytco a patrí k obľúbeným atrakciám mesta.

Pamätaj...

Pri prehliadke mesta určite dobre padne občerstvenie v pravej škótskej krčme, kde nesmie chýbať živá hudba a „bedna od whisky“. Whisky preslávila Škótsko viac ako čokoľvek iné, preto je Museum of whisky umiestnené na čestnom mieste hneď pod hradom. Kladný vzťah k tomuto nápoju mali už Kelti, názov whisky pochádza z keltského „uisgebeatha“ a preklad je celkom zaujímavý - voda života. Aby sme však neostali iba pri alkohole, prejdime k trochu vznešenejšej téme.

Skoro literárna revue...

V Edinburghu žilo veľa známych osobností vedy, kultúry a umenia. Predovšetkým spisovateľom sa toto mesto nejako mimoriadne páčilo. Ak pri prechádzke smerom von zo Starého mesta natrafíte na sochu Sherlocka Holmesa, nejde o nijakú recesiu. Sir Arthur Conan Doyle, tvorca slávneho detektíva, žil a tvoril v Edinburghu. Veľký neogotický monument má na Princess Street ďalší literárny velikán, Walter Scott. Z básnikov stojí zato spomenúť aspoň R. Burns a G. Byrona. Všetci sa vo svojich dielach výrazne inšpirovali škótskou kultúrou, či skutočnými udalosťami edinburskej smotánky.

Jedna takáto historka sa v modifikovanej literárnej podobe stala svetoznáμου. Niekedy koncom 18. storočia žil v Edinburghu na ulici

Ku cti Edinburghčanov slúži skutočnosť, že sochy a pomníky nestavajú len ľuďom, ktorí sa preslávili veľkými skutkami alebo boli vznešeného pôvodu, ale každému, kto si nejakým spôsobom zaslúžil úctu. Trebárs aj psovi. Pes Boby bol v niekedy r.1870 obyčajným služobným policajným psom. Keď mal Boby dva roky, jeho pán zomrel a pochovali ho. Psík si hneď po pohrebe ľahol k nohám svojho pochovaného pána a ostal pokojne ležať. Samozrejme správca cintorína ho vyhnal, pes na posvätnom mieste nemá predsa čo robiť. Boby sa však k hrobu stále vracal, vždy si našiel spôsob, ako sa dostať za plot či zamknutú bránu k svojmu pánovi. Správca si všimol, že pes nijako nenarušá dôstojnosť cintorína, tak ho napokon nechal na pokoji. Boby naozaj len ticho ležal pri hrobe. Celý deň a celú noc. Len

o jednej popoludní, len čo začul výstrel z dela, sa zdvihol a odbol do hostinca, ktorého majiteľ bol priateľom zosnulého. Ten mu každý deň dal nažrať, Bobby sa potom vrátil a znovu pokojne ležal pri hrobe. Tak to bolo deň čo deň, neuveriteľných štrnásť rokov. Keď sa Bobby pobral za svojím pánom na druhý svet, pochovali ho na miesto, kde strávil takmer celý svoj život. Jeho obrok dali do múzea a magistrát mesta mu dal postaviť sochu v životnej veľkosti, aby všetkým okoloidúcim pripomínala, čo to znamená byť verný ako pes.

Edinburgh sa stal známym sídlom umenia a kultúry nielen kvôli významným osobnostiam, ktoré tu pôsobili. Dnes je už svetoznámy Festival v Edinburghu, ktorý sa koná a od roku 1947 každé leto v polovici augusta. Patrí k najväčším festivalom svojho druhu na svete. Prezentujú sa na ňom takmer všetky druhy umenia - hudba, divadlo, výtvarné umenie a film. Okrem renomovaných umeleckých telies, dotvárajú atmosféru festivalu pouliční umelci, ktorí tvoria tzv. Fringe (okraj). Celé mesto sa počas festivalu podobá jednému veľkému javisku, kde sa rozdiely medzi divákom a účinkujúcim akoby stierali.

Všetky tieto prejavy umenia a vzdelanosti, spolu s architektonickými krásami mesta, v ktorých nechýbajú stavby pripomínajúce antické vzory, dali Edinburghu prívlastok „Atény severu“. Na rozdiel od Grécka tu síce nenájdete rozvoniavať pomarančovníky a golier na kabátoch, tiež budete musieť vyhrnúť podstatne častejšie, ale istotne objavíte mnoho zaujímavého. Keď už nič iné, tak aspoň gajdoša v sukni, množstvo poézie a žriedlo „živej vody“. Ostáva zaželať - šťastnú cestu!

Martin Novák, foto: autor

Tri otázky pre...

P. Milana BUBÁKA SVD, správcu Univerzitného pastoračného centra v Bratislave

Nedávno ste sa vrátil z gréckych Atén. Môžete prezradiť čitateľom, čo bolo náplňou vašej cesty?

V dňoch 24. - 26. mája som sa zúčastnil stretnutia Koordinačnej skupiny Komisie európskych univerzitných kaplánov v Aténach. Pojem kaplán tu treba chápať v inom kontexte, ako sa zvykne používať u nás. V európskych či amerických krajinách označuje kňaza povereného pastoraáciou špecifickej skupiny veriacich, v tomto prípade univerzitných študentov. Vyššie spomenutá koordinačná skupina ma 10 volených členov spomedzi delegátov jednotlivých európskych biskupských konferencií pre univerzitnú pastoraáciu, troch zástupcov Kongregácie pre katolícku výchovu a jedného sekretára. Jej šéfom je v súčasnosti Mons. Lorenzo Leuzzi a ja som jedným z desiatich zvolených členov. Naša skupina sa stretáva každý rok, vždy v inej európskej krajine. Budúci rok sme prijali pozvanie do poľských Katowic.

Čo bolo podstatou tohtoročného stretnutia?

Bola to najmä príprava niekoľkých významných akcií a podujatí celoeurópskeho významu. Prvou z nich bude konferencia na tému Cesta k európskej ústave?, ktorá prebehne 20. - 23. júna v Ríme. Po známych udalostiach, keď sa ústredné európske orgány vyhýbajú vo svojich dokumentoch akejkoľvek zmienke o Bohu či význame náboženstva pre jej občanov, sa Vatikán ohradil proti tomu, aby náboženstvo bolo zahrnuté v novovznikajúcej európskej ústave len ako vec "et cetera". Preto sa na tejto konferencii zídu najväčšie osobnosti a autority európskych katolíckych univerzít, aby pod záštitou talianskeho prezidenta C. A. Ciampiho hľadali odpoveď na túto výzvu. Slovensko budú zastupovať Prof. P. Blaho, rektor Trnavskej univerzity, Prof. J. Ďurček, rektor Katolíckej univerzity v Ružomberku a Doc. A. Tyrol, prorektor Katolíckej univerzity v Ružomberku. Ďalšou akciou bude Stretnutie európskych univerzitných kaplánov 27. - 29. septembra v Madride. Zo Slovenska by sa mal na stretnutí zúčastniť o. biskup Tomáš Gális, ktorý je KBS poverený starostlivosťou o univerzity a ja.

Veľmi zaujímavým podujatím je Stretnutie najstarších európskych univerzít pri príležitosti 700. výročia založenia Univerzity La Sapienza v Ríme. Pozoruhodné je, že medzi najstaršie európske univerzity bola zaradená aj Univerzita Komenského v Bratislave ako pokračovateľka Academie Istropolitany založenej v roku 1465. Takže 8. - 10. decembra by nás na tomto stretnutí mal reprezentovať rektor UK a tiež spevácky zbor bratislavského UPC.

Na 15. marca 2003 sa pripravuje Európsky deň modlitieb študentov, pedagógov a pracovníkov univerzít zo Svätým Otcom. A na záver európske sympóziu na tému Cirkev a univerzity v Európe, ktoré prebehne v Ríme 24. - 27. júla 2003 za účasti asi 2 000 delegátov zastupujúcich jednotlivé národné akademické a cirkevné kruhy.

Na mnohých podujatiach má Slovensko aktívne zastúpenie. Ako nás vnímajú v zahraničí?

Slovensko vnímajú veľmi pozitívne. Pravidelne sa zúčastňujeme na takýchto európskych podujatiach. Je nás na nich vidieť a počuť, zapájame sa do ich aktivít a reagujeme na ich výzvy. Vďaka internetu máme bohatú a pravidelnú spätnú väzbu s mnohými zahraničnými partnermi. Nielen my vieme o kresťanskej univerzitej Európe, ale aj Európa vie o nás.

prípravil Roman Tarina

Čo nerobiť v partnerskom vzťahu

V minulom čísle ste sa zoznámili s prvou chybou, ktorú zvyknú ľudia v partnerskom vzťahu robiť, a to neklásť partnerovi dostatočné množstvo otázok. Aby ste sa úspešne vyhli všetkým najčastejšie opakovaným chybám, priblížime vám aj ostatné.

Chybu robíte, ak:

1. Ignorujete varovné príznaky potencionálnych problémov

Znamená to, že si všimnete u svojho partnera niečo, čo vám signalizuje, aby ste si dali pozor, ale vy sa rozhodnete, vedome alebo nevedome, ignorovať to. Robíte to tak, že:

Znižujete dôležitosť varovných signálov: „On vlastne veľmi nepije, iba cez víkendy, a navyše je to iba pivo.“

Ospravedlňujete partnerovo / partnerkino správanie: „Viem, že pôsobí príliš žiarlivo a majetnícky, ale je veľmi zranená minulosťou, a preto je veľmi neistá. Nerobí to naschvál.“

Odvodňujete: „Nebolo by od neho rozumné prijímať prácu práve teraz, keď chce predat svoj rukopis. Takto bude mať viac času na konečnú úpravu a návštevu vydavateľstva. Ja ešte nejaké peniaze mám.“

Popierate: „Čo tým chceš povedať, že sa ku mne nespráva dobre? Náhodou je ku mne veľmi dobrý. Nikdy ma nikto nemal rád tak, ako on. Ty mi jednoducho závidíš, že som šťastná, a ty nie!“

Táto tendencia je jednou z najnebezpečnejších chýb. Nevidíte to, čo vidieť nechcete, a tým si pripravujete sklamanie, pocity zrady a hnevu. Ktokoľvek povie, že vôbec nečakal, že sa jeho vzťah takto skončí, „veď všetko vyzeralo také dobré“, iba ignoroval varovné príznaky, ktoré sa vyvíjali už dosť dlho. Vzťah sa nerozpadne za noc. Zničiť lásku trvá mesiace a roky.

Čo s varovnými príznakmi, ktoré odhalíte?

Sami si musíte položiť nasledujúce otázky:

Upozorňuje ma tento príznak na niečo prijateľné, s čím som ochotný zaoberať sa (partner nie je dostatočne spontánny, potrebuje viac veriť v lásku), alebo ma upozorňuje na niečo neprijateľné, s čím sa zaoberať nechcem (partner je nespoľahlivý, klame, nevie prejavovať emócie, je závislý, výbušný atď.)?

Ak sa rozhodnem zaoberať sa tým, je si aj môj partner vedomý problému a je ochotný sa mu venovať?

Verím, že dostatočným množstvom lásky a rozhodnutí dokáže pár prekonať veľa prekážok. Je však takmer nemožné, aby vzťah fungoval, keď jeden človek vie, v čom spočíva problém, a druhý to popiera.

2. Robíte príliš veľké ústupky vo vzťahu

Ústupok vo vzťahu = zmena vašich hodnôt, správania a návykov v nádeji, že si s partnerom budete viac rozumieť. Vo chvíli, keď práve robíte ústupok, je to veľmi málo postrehnuteľný proces. Ide o druh prispôbenia sa, ktorý počas poznávania svojho partnera robíte v oblastiach, ktoré sú pre vás dôležité.

Akonáhle zistíte, že názory, ktoré máte, záujmy, ktoré sú pre vás dôležité, alebo priatelia, na ktorých vám záleží, sú pre vášho partnera neprijateľné, môžete mať tendenciu znižovať ich dôležitosť, aby ste navodili ilúziu, že sa navzájom k sebe hodíte viac, ako je v skutočnosti pravda. Nebezpečenstvo takéhoto ústupku spočíva v tom, že zľavujete z vlastnej ceny a medzi vami a vašim partnerom vytvárate falošný dojem harmónie.

Zľavovať zo svojich názorov a hodnôt môžete tým:

- že sa necháte dotlačiť do niečoho, na čo ešte nie ste pripravení
- že nepoviete vášmu partnerovi, keď robí niečo, čo sa vám nepáči
- že nevyjadrujete svoje názory, ktoré sú v rozpore s názormi vášho partnera

Niektoré zo spôsobov, ktorými zľavujete z vašich záujmov a aktivít:

- prestávate čítať knihy, pretože váš partner po večerach radšej sedí pred TV
- vzdávate sa športových aktivít, pretože vášho partnera šport nebaví

Iným spôsobom, ako možno robíte kompromisy vo vašom vzťahu, je to, že:

- prestávate tráviť čas s priateľmi, rodinou a ľuďmi, ktorých máte radi, pretože váš partner sa s nimi necíti dobre
- začínate tráviť čas s ľuďmi, na ktorých vám nezáleží alebo sa vám nepáčia, len preto, aby ste sa zavďačili svojmu partnerovi

Existujú dva dôvody, prečo možno na začiatku vzťahu robíte ústupky:

- musíte ústupky robiť preto, aby ste mali pocit, že sa k sebe hodíte viac
 - robíte ústupky preto, lebo zúfalo túžite, aby vás partner miloval a prijímal vás a aby váš vzťah fungoval
- Vo všetkých vzťahoch musia byť partneri prístupní k istým kompromisom. Pretože akonáhle máte vážnejšiu známosť, nemôžete žiť ako doteraz. Ale ak robíte ústupky z čistej snahy vyhnúť sa konfliktom, robíte ich z nesprávnych dôvodov.

Aké je riešenie?

Vstúpiť do vzťahu s vedomím, aké sú vaše hodnoty, názory a záujmy, a byť oddaný najprv sám sebe a až potom partnerovi.

3. Necháte sa zaslepiť vášňou

Niekedy si zameniate vášňu za lásku. Ste zamilovaný skôr do vášne, ako do človeka. Ako nepodľahnúť zaslepenosti vášne?

- predtým, ako sa s partnerom zblížite intímne, mali by ste si byť blízki intelektuálne a emocionálne najmenej dvakrát toľko času, koľko trávite vtipkovaním a flirtovaním, by ste mali stráviť tým, že hovoríte o sebe a dozvedáte sa nové veci
- partner by sa vám mal páčiť, mali by ste si ho vážiť a rešpektovať jeho hodnoty

je dobré spolu prežiť aj ťažšie obdobia, aby ste videli, ako váš partner reaguje v strese a ako sa za takých okolností správa k vám

mali by ste spolu hovoriť aj o sexuálnej stránke, názoroch na antikoncepciu, potrat a tiež sa pýtajte sami seba: Chcel(a) by som mať s týmto človekom dieťa? Chcel(a) by som mať takého syna (dcéru), ako je môj partner?

Milovanie môže byť tým najkrajším a najuzdravujúcejším zážitkom na svete, ale pokiaľ sú ľudia zaslepení vášňou, dokáže spôsobiť tiež nezmazateľnú bolesť, poníženie a sklamanie.

4. Necháte sa ovplyvniť materiálnym bohatstvom a prestížou

Často sa pri výbere partnera nechávame ovplyvňovať peniazmi partnera, jeho životným štýlom, vzhľadom, mocou, kariérou a jeho reputáciou. Napriek tomu, že by sme radi verili, že naše hodnoty sú také pevné, že tieto veci nás pri výbere partnera v žiadnom prípade ovplyvniť nemôžu, je nesmierne ťažké zostať voči nim imúnnym. Keď poviete svojim známym, že ste si našli nového partnera, prvá reakcia dotyčného pravdepodobne bude, kde pracuje, prípadne, čo študuje tvoj priateľ a ako vyzerá.

Keď si vyberáte partnera skôr na základe toho, čo vám môže ponúknuť materiálne, ako podľa toho, čo vám ponúka emocionálne, skončíte v zlom vzťahu. Spýtajte sa sami seba: „Miloval by som ho aj bez toho, keby nemal to, čo má?“

5. Dávate prednosť oddanosti pred zlučiteľnosťou

Zlučiteľnosť = keď sa partneri navzájom k sebe hodia. Náchylní k uprednostňovaniu oddanosti pred zlučiteľnosťou ste, keď:

- sa vám páči byť viac súčasťou páru, ako byť sám ste ako dieťa pociťovali nedostatok lásky a pozornosti
 - si bez vzťahu pripadáte stratení
 - rodina na vás nalieha, aby ste si našli partnera
 - ste žena a cítite, že vaše biologické hodiny neúprosne tikajú
 - ako jediní vo vašej skupine priateľov a známych ste slobodní
 - máte v sebe osamelé „vnútorné dieťa“, ktoré túži byť milované a niekomu patriť
 - ste veľmi idealistickí a u druhého si ľahko dokážete nájsť niečo, prečo ho milovať
- Pokiaľ máte vzťah a vidíte, že máte tieto sklony, neznamená to nevyhnutne, že idete dopredu príliš rýchlo alebo že váš vzťah nemôže trvať večne. Je tu však možnosť, že máte sklon byť svojmu partnerovi citovo oddaný ešte skôr, ako ho dobre spoznáte. Potrebujete len spomaliť a trochu si vydýchnuť.

Teraz už poznáte najčastejšie chyby v partnerskom vzťahu, a preto ste vo výhode. Nemusíte ich už opakovať po toľkých pároch pred vami. Ja vám prajem, aby váš ten váš partnerský vzťah naplnil a aby ste si z neho vytvorili presne taký, po akom túžite.

podľa knihy Barbary De Angelis: Tajemstvo partnerství spracovala Elena Gajdošková

Patrónka Slovenska

Šaštín (Bratislavsko-trnavská arcidiecéza)

Chrámky zasvätené Božej Matke vznikali na našom území najmä po roku 1250, teda po odchode Tatárov. Necelé tri desaťročia predtým vznikla vo Florencii rehoľa servítov (uznaná pápežom Alexandrom IV. roku 1253), ktorí sa venovali úcte Sedembolestnej Panny Márie. Jej uctievanie sa neskôr rozšírilo aj na naše územie. Postupne bolo na Slovensku zasvätených Sedembolestnej Panne Márii vyše 45 kostolov a kaplniek a v druhej polovici 16. storočia, sa jej uctievaním začalo aj v Šaštíne.

Šaštín sa nemôže pochváliť pôvabným údolím ako Marianka, ani krásnymi lesmi ako Staré Hory či vrchom, na ktorom leží levočská bazilika. Zato všetky tri pútnické miesta prekoná chrámom, v ktorom je uchovávaná milostivá socha Sedembolestnej.

„Sedembolestná Panna Mária, Tebe slovenská spieva krajina“, hlása nápis v strede chrámového priečelia. Vyznanie a výzva súčasne. Kto sem príde, celý sa zasučuje Matke Božej, stáva sa jej obdivovateľom, dôverníkom, synom či dcérou. Cíti, že sa sem musí vracaf, aby vždy znova čerpal sily z nevyčerpatelnej studnice Božej milosti.

Prečo je šaštínska bazilika taká krásna? Azda aj preto, že jej projektanti, paulínsky

kňaz Matej Vépi a cisársky staviteľ Ján Damiani do nej vložili tvorivé schopnosti podložené hlbokou vierou v Matku Božiu.

Vzorom pre barokovú stavbu bol kostol Gesú v Ríme. Priečelie, pozostávajúce z dvoch častí, je zdobené rímsami, pilastrami, polosúľpmi, krásne formovanými hlavicami, pričom mu dominuje vstupný portál a sochy sv. Pavla, sv. Antona a sv. Hieronyma.

Pozdĺžna, pozoruhodne riešená loď kostola je rozdelená klenbami do piatich častí, pričom nad presbytériom sa týči vysoká polokupa. Steny interiéru bohato pokrývajú fresky, ktorých autorom je Ján Jozef Chamant. Udivujú iluzionistické maľby, ktoré robia priestor vyšším, mohutnejším, ale aj figurálne maľby, zobrazujúce zástupy anjelov s Máriou, Matkou bolesti, s krížom Spasiteľa či s Veronikinou šatkou. Vo viere utvrdzuje text, ktorý akoby bol pokračovaním textu z priečelia. „My, Slováci, Teba, Matka, čo patrónku vzývame, Tvoje preveliké bóle často v srdci mávame.“

Autorom hlavného oltára, dokončeného roku 1764, je František Anton Hillebrandt. Červený mramor a zelená drapéria sú kontrastom, protipólom milostivej sochy vysokej 85 centimetrov a širokej 91 centimetrov. Pozlátané korunky na hlavách Panny Márie a Ježiša, hviezdy okolo hlavy Matky Božej, pozlátané lúče, vychádzajúce spoza Piety a dvaja vznášajúci sa anjeli, dotvárajú toto pôvabné zátšie.

K dokonalému chrámovému interiéru patrí i vyrezávaná kazateľnica s motívom Premenenia Ježiša Krista na hore Tábor, chór s organom z roku 1771, ale predovšetkým šesť bočných oltárov, nad ktorými dominujú obrazy. Päť z nich vytvoril známy barokový maliar Ján Lukáš Kracker. Zobrazujú sv. Pavla, sv. Annu, sv. rodinu, sv. Jána Nepomuckého a sv. anjelov strážnych. Šiesty obraz namaľoval Ernest Hochschertner a zobrazuje sv. Jána Boska.

Na severnej strane, v tesnej blízkosti baziliky, stojí malá trojhranná kaplnka z prelomu 16. a 17. storočia. Skromne sa túli k silnému te-

lu chrámu, akoby chcela byť bližšie k Piete, ktorú dlhé roky ukrývala.

Práve k nej sa viaže legenda, ktorá hovorí o pôvode pútnického miesta i sochy Sedembolestnej.

Imrich Czobor, zástupca uhorského palatína a vlastník šaštínskej pevnosti, bol prchkejší povahy. Svojej nábožnej manželke Angelike Bakičovej pripravil nejednu trpkú chvíľu.

Aj v ten deň, keď sa viezli kočom záhorskou rovinou, sa pre čosi nepohodli. Imrich, rozpálený hádkou, sa neovládol, vysotil manželku z koča a hnal kone ďalej.

So slzami v očiach si Angelika kľakla na zem a vrúcne sa modlila za obrátenie svojho manžela. Odrazu sa jej zdalo, že pred ňou stojí Sedembolestná so súcitom v tvári. Nešťastná žena sa ešte vrúcnejšie modlila a sľúbila, že ak sa jej muž napraví, dá z neďalekého hruškového stromu vyhotoviť sošku Matky Božej a postaví kaplnku.

Na Angelikinú dušu sa zniesol pokoj a v nádeji sa pobrala domov. O chvíľu spozorovala koč, a keď sa priblížil, spoznala manžela. Imrich Czobor vystúpil z koča, pokorne ju poprosil o odpustenie a súhlasil so sľubom, ktorý dala manželka Matke Božej. V ten deň roku 1564 sa tu uskutočnil prvý zázrak - uzdravilo sa ľudské srdce.

Socha Sedembolestnej Panny Márie onedlho skutočne stála na mieste, kde sa príhoda odohrala. Veriaci v čoraz väčšom počte nasledovali Imricha a Angeliku, ktorí sem prichádzali s rodinou i so služobníctvom, pribúdalo aj zázračných uzdravení. Vtedy sa splnila druhá časť Angelikinho sľubu - pre sochu dali postaviť trojbokú kaplnku, ktorá sa stala cieľom mnohých procesíí.

Ďalšia existencia pútnického miesta je už podložená historickými prameňmi.

Dňa 18. októbra 1732 ostrihomský arcibiskup Imrich Esterházy potvrdil listinou verejné uctievanie sochy Sedembolestnej Panny Márie. Týmto dňom sa vlastne začali cirkevné dejiny Piety, ale na jej vyhlásenie za patrónku Slovenska museli naši veriaci čakať ešte takmer dvesto rokov. Stalo sa tak dňa 22. mája 1927, keď dekrét Svätého Otca Pia XI. Celebre apud Slovacham gentem (Slávna u slovenského národa stojí svätýňa) navždy vložil osud Slovenska do rúk Matky Božej.

„Slávna u slovenského národa stojí svätýňa v Šaštíne, na území Apoštolskej administratívy Trnavskej, ku cti Preblahoslavennej Panny Márie Bolestnej. Svätýňa túto už vyše dvesto rokov vyhľadávajú veriaci pre nespočetné milosti, ktorých sa im tu dostáva. S akou láskou a s akou zbožnosťou lipnú Slováci k Bohorodičke, ktorú vzývajú ako Sedembolestnú, vysvitá aj z toho, že všade sa k jej úcte stavali kostoly, že pápež Benedikt XIII. roku 1727 povolil úctu Sedembolestnej Panny Márie... Arcipastieri Slovenska pokorne prosili Sv. Otca, pápeža nášho Pia XI., aby dovolil katolíckym Slovákom v loretánskych litániách pridať zvláštne vzývanie ku cti Matky Sedembolestnej. Svätá Kongregácia obradov schvaľuje úmysel arcipastierov Slovenska a odporúčajúc ho na základe svojich splnomocnení daných Sv. Otcem... vyhovel ich žiadosti.“

Keď roku 1964 Svätý Otec Pavol VI. povýšil chrám v Šaštíne na baziliku menšiu (Basilica Minor) a určil mu tak miesto vedľa bazilik v Lurdoch, Fatime alebo Čenstochovej, veriaci boli nadšení. Sedembolestná Panna Mária sa dočkala všeobecnej úcty a šaštínska národná púť, ktorá sa koná každý rok 15. septembra, získala ešte väčší význam.

Jozef Navarra

MOJE FUNDAMENTÁLNE ROZHODNUTIE

Zaiste ste počuli o náboženstvách, ktoré stoja na náuke o predurčení. Podľa tejto náuky Boh predurčuje už vopred ľudí k tomu, ako dopadnú, t. j. k večnému zatrateniu alebo k večnej spáse. Človek sám nemá možnosť nič zmeniť svojimi silami na tomto predurčení. Spôsob, ako žije svoj život, neovplyvní jeho budúcnosť, ku ktorej bol predurčený. A tak, ak bol človek predurčený k večnej spáse, môže hrešiť a opíjať sa každý deň - bude aj tak spasený. Naopak, ak bol predurčený k večnej záhube, môže sa modliť, koľko chce - predsa bude zatratený.

Hoci si povieme, v čom spočíva základná slabina tejto náuky, predsa sú miesta vo Sv. písme, ktoré by ju mohli na prvý pohľad podporiť. V Novom zákone vidíme rôznych ľudí: ľudí, ktorí sa rozhodli nenásledovať Krista, ale opustili ho a svoj život si pravdepodobne zariadili bez neho; vidíme tam aj ľudí, ktorí sa rozhodli s ním ostať - apoštolov; Avšak vidíme tam aj človeka, ktorý sa zrejme nerozhodol, ale za ktorého to bolo už vopred rozhodnuté - Judáš. Evanjelista končí svoje rozprávanie tým, že Ježiš vedel, kto ho zradí. Ak teda Judáš Ježiša neskoršie zradil, máme dojem, ako keby len splnil to, čo mu bolo dané; Ježiš to vedel, a tak sa to muselo stať. Judáš nemal na výber. Bol hnaný k tomu, čo mu bolo predurčené. Keď zoberieme do úvahy ešte aj iné texty zo Svätého písma, zo Starého zákona, ktoré hovoria o človeku, ktorý Ježiša zradí, náš obraz je jasný: Judáš bol predurčený, a tak nemal na výber... Ako to teda je?

Základnou vecou, ktorá sa stále a stále opakuje v Svätom písme a na ktorej stojí celá dôstojnosť ľudskej osoby, je to, že

Boh stvoril človeka ako slobodnú bytosť.

Človek je slobodný. A kde sa hovorí o slobode, tam musia byť aj možnosti - najmenej dve, z ktorých si môže vybrať. Boh človeku túto slobodu nikdy neodníme. Nikdy. To je základ, ktorý robí človeka človekom. To je definícia človeka. A tak každý jeden z nás sme naozaj v stave, kedy musíme rozmýšľať, čo robiť a čo nerobiť. To, ako sa rozhodneme, závisí od našej zodpovednosti. V tomto zmysle potom žiadna náuka o predestinácii neobstojí.

Keď sledujeme vývoj človeka, vidíme dve etapy: vek dieťaťa a vek dospelosti. Dieťa je to, ktoré nie je ešte dospelé. Dieťa je človek vystavený manipulácii iného; dieťa je bytosť, ktorou kmášu vetry - kadiaľ vietor, tadiaľ plášť. Dieťa prestane byť dieťaťom vtedy, keď si vytvorí, definuje a začne uvedomovať tzv. základný postoj svojho života - kedysi sme to zvykli nazývať svetonázor. Mój základný postoj k tomu, čo vidím okolo seba, a k sebe samému je takýto a takýto. Na základe tohto postoja si potom vytvorím tzv. základné rozhodnutie, t. j. definíciu môjho života, zmysel môjho života a smer môjho života. Toto všetko potom definuje moju identitu. Toto povie aj mne, aj iným, kto som a akým človekom som. Človek, ktorý si

nevytvoril svoje fundamentálne rozhodnutie, sa nikdy nestal dospelým človekom, a tak nikdy neopustil väzenie detskosti. (Ako príklad by sme mohli uviesť epizódu z austrálskeho filmu Shine [Žiara] o slávnom klaviristovi Davidovi Helfgottovi. Jeho osud je zaujímavý a dojemný. Ide o boj s otcom, ktorý si ho až príliš privlastňuje a identifikuje sa s ním, čo spôsobí, že mu nedovolí rozhodovať sa podľa toho, čo sám cíti: konkrétne ide o miesta jeho ďalších hudobných štúdií, na ktoré je pre svoj talent pozývaný. Stále ustupuje. Až jedného dňa, vo svojich pätnástich rokoch sa konečne proti otcovi vzbúri: „Idem tam, kam ja chcem.“ A ide...)

V podstate ide o dve možné základné rozhodnutia: buď sa rozhodnem pre Boha, alebo bez neho. V našom živote musí byť okamih, kedy povieme: Boh je, a tak chcem celý svoj život nasmerovať na neho. Všetky svoje rozhodnutia, ktoré neskôr urobím, urobím s týmto vedomím a s týmto zreteľom. Alebo Boh nie je nič pre mňa, a tak môj život bude životom bez neho, alebo dokonca proti nemu.

Nieko to urobí toto rozhodnutie v okamihu, kedy (duševne) prechádza z mladosti do dospelosti, iný v momente svojho obrátenia alebo inej formy prebudenia.

Pýtame sa: A je človek, ktorý urobí takéto rozhodnutie, od okamihu tohto svojho rozhodnutia dobrý, alebo zlý? Všetky jeho skutky sú dobré, alebo všetky zlé? NIE. My ostávame v podstate ľuďmi, stále hriešnymi, bojujúcimi so svojimi slabosťami a chybami, avšak vždy ochotnými dať veci, ak sme sa prehrešili, do poriadku. Jeden zlý čin nás nerobí zlými a zatrateniahodnými.

To, čo nás kvalifikuje a hodnotí aj vo vzťahu k Bohu, je náš celkový smer a rozhodnutie.

Teológ Joseph Fuchs hovorí, že ak človek s pozitívnym základným rozhodnutím príležitostne oklame, nestáva sa ešte zatrateniahodným klamárom, alebo naopak, ak človek s negatívnym základným rozhodnutím dá niekedy niekomu obrovskú almužnu, to ho ešte necharakterizuje ako človeka obráteného. Jednotlivé skutky sú jednotlivými skutkami; čo je hlavné, to je náš celkový, základný postoj a na ňom vybudované základné rozhodnutie.

Pýtame sa: Ako je možné urobiť takéto rozhodnutie? Je človek sám schopný urobiť ho? NIE. Je to vec milosti. Boh ju však dáva každému. Aj Judášovi ju dal. Keby sa bol obrátil, nieko iný by bol síce Ježiša zradil, ale nebol by to on. Boh milosť vždy burcuje a ona obyčajne prichádza v pravý čas...

Milan Bubák SVD

Videokamery

Videokamera sa v poslednom čase stáva nepostrádateľnou súčasťou v takmer každej rodine. Stáva sa neodmysliteľným spoločníkom na rodinných dovolenkách tak, ako pred desiatimi rokmi fotoaparáty. Vďaka neustálemu technickému pokroku sa cena bežných amatérskejších videokamier dostala hlboko pod hranicu dvojsaťtisíc korún. A so znižovaním cien rastie u ľudí aj chuť priniesť si domov čo najviac "zážitkov" v tých najrozličnejších podobách. Ak ste si ešte nekúpili svoju vlastnú videokameru a túžite tak v najbližšej dobe urobiť, tento článok je určený predovšetkým vám.

Slovenský trh so spotrebnou elektronikou ovplyvňuje čoraz väčšou rozmanitosťou výberu. Poznáte to určite aj sami, kúpiť jeden typ kamery a "za rohom" nájdete lepší model, ktorý vám ponúka omnoho viac dôležitých funkcií. A podľa akých kritérií sa orientovať pri výbere?

Najpodstatnejším pre každého užívateľa je výber záznamového formátu alebo, inak povedané, aký typ kaziet budete používať. Najštandardnejším je bezpochyby formát Video 8, resp. VHS-C. Tieto kamery sú cenovo najprístupnejšie. Navyše kazety VHS-C môžete pomocou adaptéra vložiť priamo do videoprehrávača. Video 8 je kvalitatívne príbuzný, ale zároveň konkurenčným formátom od firmy Sony. Žiaľ, videoprehrávače takýchto kaziet na európsky trh neprenikli. Vyššou úrovňou kvality obrazu, ale najmä väčšieho vertikálneho rozlíšenia, sa vyznačujú kamery formátu S-VHS (400 riadkov, VHS: 210 riadkov), resp. opäť konkurenčný Hi8. Súčasnosť i budúcnosť však už patrí digitálnemu záznamu dát. Formáty Digital 8 a miniDV ponúkajú popri vysokom rozlíšení obrazu (520 riadkov) predovšetkým pohodlný a jednoduchý prenos dát do počítača bez straty kvality. Pre úplnosť spomenieme aj BetaCam a DVCam kamery výhradne určené pre profesionálnu prácu s videozáznamom. A nakoľko zasiahne vašu peňaženku kúpa nových kaziet? Kazety Video8 TDK 60min.: 150 Sk, Hi8 TDK 60: 270 Sk, VHS-C TDK 45: 160 Sk, S-VHS-C Basf 45: 369 Sk, digital8 TDK 90: 539 Sk, miniDV Sony Premium 60: 399 Sk. Ako vidíte, čas sú skutočne peniaze. A práve preto dnes už takmer každý nový model dokáže snímať aj v režime LP (long play). Na magnetický pás sa tak v tlačí 1,5-násobok materiálu. Samozrejme, na úkor kvality.

Na obchodných popisoch k jednotlivým modelom určite nebude chýbať informácia o veľkosti približenia, tzv. zoom. Existuje optický zoom fungujúci na princípe vzdalovania a približovania šošoviek. Údaje sa pohybujú od 10-násobného až do 22-násobného zväčšenia. Veľkosť digitálneho zoomu je dobrá na ohúrenie zákazníka (napr. 560x a pod.). Zväčšenie sa vykonáva na úkor kvality obrazu a pri hodnotách nad 200 už ani poriadne nevidíte, čo to vlastne snímate.

Pre komfortnú prácu každý ocení LCD display, čiže malú výklopnú obrazovku. Okrem iného umožňuje kameramanovi točiť aj ponad hlavu. LCD display má obvyčajne veľkosť uhlopriečky 2,5" a 3,5" (6,3 cm, resp. 8,9 cm). Najbežnejšie modely takúto obrazovku nemajú a klasický hľadáčik je čiernobiely. Automatická expozícia (clona) a zaostrovanie (focus) preberá za vás obrovské kvantum práce. Určite oceníte vypnutie týchto funkcií, komfort tým vymeníte za kvalitu pri špeciálnych záberoch (efekt pri preostrovaní, zábery proti svetlu).

Elektronické stabilizátory obrazu sú príjemným obohatením mnohých modelov videokamier. Ich funkciu oceníte najmä pri dlhých statických záberoch, keď kameru uchopenú v ruke nedokážete držať bez chvenia. Vyššou úrovňou sú stabilizátory optické. I napriek tomu vám nikdy nedokážu nahradiť starý dobrý statív. V princípe nie sú kamery stavané na natáčanie v tme. Ale vývoj techniky ani tu nepozná hraníc a pomocou integrovaného svetla alebo infračerveného senzora docielite aspoň aký-taký obraz. Vyššie typy videokamier podporujú aj výrobu kvalitných digitálnych fotiek pomocou tzv. flash-karty/Memory Stick.

Ak chcete používať kameru i na rozhovory s ľuďmi, vaša kamera musí obsahovať konektor pre externý mikrofón. Štandardný kamerový mikrofón zachytáva veľa ruchov, ktoré zhoršujú kvalitu hovoreného slova. A keď sme už spomenuli konektory, každá videokamera má konektor na analógový výstup videosignálu a zvukovej stopy (AV výstup). Mnohé obsahujú i RS-232C konektor na prepojenie s počítačom, vhodný na "stiahnutie" statických záberov. Digitálne kamery však majú konektor IEEE 1394, tzv. firewire (i.link). V tomto prípade dokážete "stiahnuť" vašu videonahrávku v nezmenenej kvalite v reálnom čase. Takéto spojenie kamera - počítač funguje aj ako remote, čiže cez počítač ovládate funkcie kamery (viac k tejto problematike v budúcom čísle). Drahšie kamery môžu dokonca fungovať aj ako rekordéry. Vstupy bývajú obvyčajne blokované kvôli colnému systému. Kamera bez vstupu totiž nie je rekordérom, ale iba prehrávačom, a preto podlieha inej colnej tarife. V takmer každej špecializovanej firme vám dokážu horeuvedený "problém" odstrániť (cca 1500 - 2000 Sk).

Odporúčané technické vybavenie: taška na kameru, antistatická utierka, UV filter (prípadne polariizačný filter), statív.

Niektoré vybrané modely:

1 JVC GR-FX14, cena: 15.000,- Sk (VHS-C, zoom opt./digit.: 16x/700x, AV výstup). Jeden z najlacnejších modelov na trhu, starší model - dobrá cena, odporúčané príslušenstvo: VHS adaptér (cca 1000,- Sk).

2. Sony CCD-TRV108E, cena: 23.000,- Sk (Hi8, zoom: 20x/460x, 2,5" LCD display, zabudované svetlo).
3. Panasonic NV-VS40, cena: 27.990,- Sk (S-VHS-ET, zoom: 22x/250x, LCD display, stabilizátor obrazu, diaľkové ovládanie, výstup pre digitálny statický obraz RS-232C, mikrofón s akustickým zoomom). Formát S-VHS-ET vám umožní nahrávať v približne rovnakej kvalite i na nepomerne lacnejšie kazety VHS-C.
4. Panasonic NV-DS29, cena: 29.990,- Sk (miniDV, zoom: 10x/500x, 2,5" LCD display, nočné snímanie, prídavný svetelný zdroj, DV výstup (IEEE1394), stabilizátor obrazu, mikrofón s akustickým zoomom, digitálne efekty, LP nahrávanie). Pre náročnejších amatérov, ideálna na následnú editáciu vo vašom PC bez straty kvality, vyšší model NV-DS30 má aj DV vstup, je však drahší o viac ako 4000,- Sk, odporúčané príslušenstvo: statív (2000,- Sk), odblokovanie DV vstupu (2000,- Sk).

Zopár užitočných rád pre začiatok:

Komponujte záber tak, aby ukazoval iba to, čo chcete divákovi ukázať. Každý obraz musí obsahovať určitú myšlienku, mal by mať určitú vypovedaciu schopnosť.

Nerobte zábery príliš krátke. Predstavte si pri natáčaní svojho typického diváka pred obrazovkou a časujte záber tak, aby si mohol všetko podstatné pozrieť, alebo to aspoň postrehnúť.

Pracujte s detailom, v ňom je sila pôsobenia televízneho obrazu, detailom upriamite pozornosť diváka na hlavnú myšlienku snímaného obrazu, zároveň spestríte prípadný monotónny videozáznam.

Pokiaľ to nie je nutné, nekráčajte s kamerou v priebehu záberu, kameru je pomerne ťažké počas chôdze udržať v stabilnej a vodorovnej polohe.

Snažte sa, aby v zábere bol vždy aktívny pohyb a nenahradzujte ho pohybom kamery. Dynamické zábery zaujmú podstatne viac než statické a nie sú nudné.

Transfokátor používajte pomaly a plynule - len jedným smerom. Ak je možnosť, vždy zo statívu s dobrou pohyblivou hlavou a nie príliš často - príliš rýchly pohyb do oboch strán pôsobí na diváka zmätene. Keď robíte posun alebo približovanie, robte to pomaly a jemne. Urobte krátky dvojsekundový záber začiatočného bodu, pomaly prejdite na konečný bod a tiež urobte statický záber aspoň 2 sekundy. Oceníte to predovšetkým pri strihu. Pri vzdalovaní komponujte záber tak, aby bol divák v napätí, aká panoráma sa na obrazovke odkrýva. Vypnite digitálny zoom, je nepoužiteľný.

Automatické zaostrovanie pri nízkej intenzite osvetlenia funguje nedostatočne.

Statív je pre kameramana takmer nepostrádateľný. Pri detailoch z veľkej vzdialenosti (napr. zvieratá v prírode) kamerou v ruke neurobíte stabilný záber. Ak robíte detailné zábery s veľkým priblížením, uistite sa, že predtým ste urobili (alebo potom ešte urobíte) aj širší záber vášho priblíženia, aby divák vedel, na čo sa vlastne pozerá.

Predtým, ako stlačíte červené tlačítko, pozrite si, či máte všetko, čo chcete natočiť, pekne v rámečku. Robte to ako pri fotení: predtým, než stlačíte spúšť, a nie až potom. Dobrý záber používa „pravidlo tretín“. Predstavte si, že je obraz rozdelený na 9 (teda 3x3) políčok. Keď natáčame osobu (napr. interview), jej oči sú vo vrchnej tretine a stred hlavy približne v 1/3 šírky a tvárou dovnútra (princíp aktívneho/otvoreného priestoru) – obr. 1, 2. Ak aj „odrezete“ časť hlavy hore, vyzerá to vyvážene a profesionálne. (obr. 3)

Výborný spôsob, ako oživiť video, je komunikovať s filmovanými osobami, prípadne nafilmovať interview. „Reportér“ nemusí byť v zábere. Filmovaná osoba by sa nemala pozeráť do kamery, ale na reportéra. Váš vstavaný mikrofón však často nemôže byť umiestnený pri zdroji zvuku. Navyše sníma aj nežiadúce zvuky. Investujte radšej do externého mikrofónu, ak máte na kamere príslušný vstup.

Keď točíte nižších ľudí alebo deti, skúste urobiť zábery z ich úrovne pohľadu. Pri malej spoločnosti (príp. svadby) skúste urobiť záber zhora, napr. zo stoličky. Snažte sa riadiť a časovať svoje zábery tak, aby ste si uľahčili prácu pri konečnom strihu, snímajte len scény zaujímavé, obsahovo plné, nie nudné a nič nevytvádzajúce.

Naučte sa čo najviac využiť prirodzené osvetlenie. Kde sa dá, filmujte v dobre osvetlenom priestore. Neodporúčam sa filmovať proti svetlu, slnku, oknu a pod. Objekt bude v tomto prípade príliš tmavý. Ak je osoba, ktorú filmujete v slabom svetle, požiadať ju o presun na lepšie svetlo, ak je to možné. V interiéroch večer zapnite všetko, čo sa dá. Bodové svetlá namierte do stropu alebo na stenu tak, aby sa svetlo čo najviac rozptýlilo. Ak predsa len nemáte inú možnosť, používajte mauálnu clonu, aj za cenu preexponovaného pozadia.

Naučte sa intuitívne používať základné funkcie kamery. Takto máte možnosť sústrediť sa len a len na záber v hľadáči alebo na LCD obrazovke. Najčastejšie budete potrebovať transfokátor, vyváženie bielej farby, manuálne ostrenie, expozícia, potlačenie silného svetla v pozadí a uzamknutie expozície a zaostrenia.

Experimentujte so svojou kamerou, sami uvidíte, čo sa vám bude páčiť. Vaše osobné skúsenosti sú pri práci s kamerou nepostrádateľné.

Braňo Vrabko

obr. 1 - správny záber

obr. 2 - zlý záber

obr. 3

Wolfgang Hund: NEPRAVÍ DUCHOVIA - praví klamári?

Wolfgang Hund: NEPRAVÍ DUCHOVIA - praví klamári? Lúč, 2001, 136 strán, 80 Sk

Ezoterika a okultizmus sa stali bežnou súčasťou života postmoderného človeka tretieho tisícročia. Akokoľvek vyzerá toto tvrdenie paradoxne, je, žiaľbohu, pravdivé. Každý deň si stovky miliónov moderných Európanov či Američanov číta v novinách alebo na internete svoj horoskop, milióny si ho za

fažké peniaze nechávajú zostavovať od moderných astrológov či pomocou počítačov, ďalší si nechávajú veštiť z ruky, alebo na špiritistických seansách komunikujú s duchmi mŕtvych podľa návodov z časopisov s pomôckami kúpenými v špecializovaných obchodoch, iní sa spoliehajú pri liečení svojich chorôb na rôzne druhy „alternatívnej“ medicíny. Výsledkom sú na jednej strane plné vrecká podvodníkov a na druhej strane psychicky labilní, či dokonca zlomení ľudia.

Autor knihy, člen Bavorskej komory učiteľov, zodpovedný za oblasť výskumu pôsobenia okultných praktík ma mládež, patrí k popredným nemeckým odborníkom na túto oblasť a zároveň ostrým verejným kritikom týchto praktík. Vo svojej knihe sa zaoberá tromi hlavnými oblasťami: veštením, špiritizmom a alternatívnou medicínou. V každej oblasti charakterizuje jednotlivé praktiky, dokumentuje ich na konkrétnych príkladoch zo života, definuje nebezpečenstvá, pripája kritické pripomienky (ako to naozaj „funguje“) a východiská. Kniha dominuje široký rozhľad, prísna logika a racionálna argumentácia, ktorá každému rozmyšľajúcemu človeku dáva jasnú a jednoznačnú odpoveď. Nanešťastie, väčšina ľudí holdujúcich týmto praktikám svoj rozum úmyselne a programovo nepoužíva, takže argumenty v knižke na nich len ťažko zaberú. Skôr sa obávam, že sa nájde dosť ľudí, ktorí si na základe autorových poznatkov zriadia slušne prosperujúcu okultisticko-ezoterickú "živnosť". To však už nie je chyba knižky, jej autora, ani vydavateľa.

Tomáš Marný z Bludovic: A přeče se točí... (Murphyho zákony o Církví)

Tomáš Marný z Bludovic: A přeče se točí... (Murphyho zákony o Církví), Karmelitánske nakladateľstvá Kostelní Vydří, 2002, 80 strán, 75 Kč (120 Sk)

Môže v takej vážnej inštitúcii akou je Cirkev existovať aj humor? Aj keď to tak na prvý pohľad nevyzerá, môže. Určite ste sa aj vy stretli s milými a láskavými príbehmi, ktoré sa kde-tu prihodili, pánu farárovi, otcovi biskupovi či nejakému svätcovi.

Ale veľmi pochybujem, že ste sa stretli s humorom inštitucionálnym (naša matka cirkev však bezosporu inštitúciou je). Inštitúcia si totiž žije vlastným životom, bez ohľadu, napríklad, na také vanutie Ducha Svätého. Ešteže sa tu a tam mihne v inštitúcii dajaké „nezodpovedné“ individuum, ktoré namiesto zbožných modlitieb, glosuje situáciu potmehúdskými „kacírskymi“ poznámkami. A keď sa tieto pozorovania zovšeobecnia podľa metódy pána Murphyho do tvaru zákona, paradoxu, dodatku, pravidla, záveru, postrehu či komentára, vidíme pred sebou (aj keď niekedy cez zaťaté zuby) úsmevné pravdy, ktorých platnosť môže každý z nás dosvedčiť mnohými vlastnými skúsenosťami a zážitkami. V tejto tenučkej knižke je takto rozpracovaných 25 rôznych tém nášho cirkevného života (napríklad Zasadací poriadok v kostole, Kritické zóny v kostole, Kázne, Zástupy k svätému prijímaniu, Fotografovanie mystérií, Evanjelizátori a evanjelizácia, Odborníci v Cirkvi, a. i.). A hoci kniha vyšla bez akéhokoľvek predbežného avíza, mimo edičného plánu nakladateľstva a pod pseudonymom, stala sa v Čechách okamžite najpredávanejším hitom, začala sa šíriť internetovým priestorom, ba dokonca sa objavili aj nové dodatky, či kapitoly. Knižočka žije svojim vlastným životom a my môžeme len dúfať, že sa dočkáme čoskoro ďalšieho pokračovania, ako sa na správne Murphyho zákony patrí.

Roman Tarina

Princezná a bojovník (Der Krieger und die Kaiserin)

Nemecko, 2000, 129 min., réžia a scenár: Tom TYKWER, v hl. úlohách: Franka POTENTEOVÁ (Sissi), Benno FÜRMANN (Bodo), Joachim KRÓL (Walter), www.diekaiserin.de, www.derkrieger.de, www.spi-film.sk/cinema/princess

Sissi je ošetrovatelkou na psychiatrii. Jej pacienti ju majú radi, aj ona ich. Ale nie je tak úplne šťastná. Bodo je bývalý vojak, ktorý trpí ťažkou traumou, spôsobenou smrťou manželky. Žije za mestom v opustenom dome so svojim bratom Walterom. Je hlboko nešťastný. Ich osudy sa pretnú na jednej ulici Wuppertalu, pri jednej dopravnej nehode, pod jedným kamiónom, kde Sissi zápasí o svoj život a Bodo sa schováva pred svojimi prenasledovateľmi. O pár týždňov neskôr vezme uzdravená Sissi osud do vlastných rúk a rozhodne sa nájsť svojho tajomného záchrancu. Nájde ho, ale on ju surovo odmietne. Ich kroky sa však opäť pretnú v jednej banke, za veľmi zvláštnych okolností...

Režisérsko-herecký pár Tykwer - Potenteová sa preslávil už svojím predchádzajúcim filmom *Lola beží o život*. Odtedy sa však červenovlasá pobláznená pubertáčka Lola v podaní nemeckej (a pomaly už aj hollywoodskej) hviezdy Franky Potenteovej zmenila na dospelú citlivú ženu Sissi a Tykwerova filmová reč sa posunula od videoklipu k filmovému umeniu. Dojemnému príbehu dvoch "stratených" mladých ľudí, ktorí sa rozhodnú naplniť svoj osud a napriek všetkým obrovským prekážkam nájsť cestu k sebe, nechýba dejový spád, originálny, scenár, špičkové herecké výkony, akcia ani humor. Táto moderná rozprávka pre dospelých, dokáže pohľadiť dušu.

Roman Tarina

Prízračný svet (Ghost World)

Prízračný svet (Ghost World), USA, 2001, 111 min., réžia: Terry ZWIGOFF, v hl. úlohách: Thora BIRCHOVÁ (Enid), Scarlet JOHANSSONOVÁ (Rebecca), Steve BUSCEMI (Seymour), www.mgm.com/ghostworld, www.spi-film/cinema/ghost_world

Na začiatku bol rovnomenný komiks s veľmi netradičným námetom - dve maturantky Enid a Rebecca sa pokúšajú nájsť svoje miesto v súčasnej americkej spoločnosti. Napriek tomu (či práve preto?), že mu chýbali akékoľvek akčné prvky, násilie a primitívne vulgárny tínedžerský humor, si získal obrovskú obľubu a označenie kultového komiksu mladej generácie. Nerozpráva totiž o krásnych, úspešných a bohatých mladých ľuďoch, ale o úplne obyčajných, priemerných, neistých dievčatách, ktoré sa snažia urobiť prvé tápajúce krôčiky do ozajstného samostatného "dospelého" života. Prvé dni po opustení školy ešte dokážu sarkasticky komentovať všetko okolo seba. Realita však neodbytné búcha na dvere. Zatiaľ čo si Rebecca nájde prvú prácu a začína šetriť na svoj prvý byt, Enid sa takáto "otrasná" šedivá a ubíjajúca životná perspektíva vôbec nepozdáva. Miesto toho venuje pozornosť rôznym čudákom a skrachovaným existenciám. Jedna z nich - introvertný, neurotický a odpudivý Seymour - ju začne zvláštnym spôsobom priťahovať...

Film je postavený na skvelom britkom humore a vynikajúcich hereckých kreáciách Thory Birchovej (blysla už v Americkej kráse či v súčasnosti premietanej Diere), Scarlet Johanssonovej (Zaklínač koní), no najmä Steva Buscemiho, ktorý stvárnil ďalší zo svojich looserských partov z virtuozitou hodnou Oscara.

V tomto filme sa nič nezjednodušuje, nič neprikrášľuje a tiež chýba happy end. Napriek tomu (či práve preto?) je to skvelý film. Až je ťažko uveriť, že ho natočili v USA.

Roman Tarina

New Irish Hymns

Becker M., Brennan M., Hogg J. - *New Irish Hymns, Kingsway Music, 2002, CD/MC, 615 Sk / 351 Sk (5 % zľava Rosa Slovensko)*

Istotne poznáme všetci piesne, ktoré sa denno-denne spievajú v našich kostoloch a pri všetkej ich kráse určite často cítime, že po hudobnej stránke už svojím obsahom

nevedia osloviť najmä mladšiu generáciu. V mnohých chrámoch vznikajú už roky rôzne alternatívne verzie cirkevných piesní, ktoré buď nemajú dôstojnú kvalitu a neprekročia dvere farnosti, alebo nedokážu byť také spopularizované ako ich staršie predchodkyne. O snahe obnoviť alebo "vymeniť" staršie piesne z JKS za nové sme mnohí nepočuli ani len hovoriť. Na svetovej gospelovej scéne sa však už začínajú hýbať aj väčšie lády. Aj keď sa nejedná len o katolícku cirkev a jej spevy. Mám na mysli (a pred sebou) prvý oficiálne vydaný album takýchto piesní. Skôr, ako sa pozrieme na tento výtvor, musíme si predstaviť človeka, ktorý za týmto všetkým stojí v najtesnejšej blízkosti. Volá sa Keith Getty a vo svete hudby má toto meno napriek jeho 27 rokom už silný zvuk. Aby sme spomenuli aspoň časť jeho aktivít: je známy ako sólista na flaute, skladateľ, dirigent a aranžér. Založil a vedie New Irish Choir and Orchestra, ale zaoberal sa aj komerčnou hudbou pre film, divadlo a televíziu. Bolo mu zverených množstvo veľkých pro-

jektov v oblasti kresťanskej hudby a spolupracoval s najzvučnejšími menami. Niet preto divu, že na projekte New Irish Hymns dostal možnosť pracovať s takými známymi speváčkami kresťanskej hudobnej scény ako je Maire Brennan, Joanne Hogg (IONA) a Margaret Becker. A čo viac, ide o prvý výsledok jeho práce, ktorú začal v roku 2000 - písať moderné cirkevné piesne pre cirkvi na celom svete. A že to nie je len akási individuálna snaha, potvrdzuje aj zmluva na osem takýchto albumov v rokoch 2001-2004, ktorú podpísal s firmou Kingsway music (EMI).

To je jeho poslanie a tento album, ktorý práve držíme v rukách, je vlastne akýsi nový spevník piesní, ktoré vychádzajú hudobne z írskych tradícií, ale sú úplne nové, s rovnako novými textami o starých pravdách cirkvi. Mali by prispieť k oživeniu posolstva o Ježišovi Kristovi v cirkvi, ale aj mimo nej.

Najlepšie by bolo prejsť všetkými piesňami od Your hand o God Has guided (Tvoja ruka Bože viedla), cez Hear all creation (Počuj celé stvorenstvo) až po poslednú pieseň Over fields of green (Ponad zelené polia), aby sme pochopili, aké univerzálne sú tieto piesne pre cirkvi a ako sa v nich odráža to, čo s nádejou nazývame ekumenizmus. Tak, ako sa podarilo stmeliť tri jedinečné hlasové prejavy účinkujúcich speváčok, tak by sme mali spojiť naše hlasy k spoločnej modlitbe a k spevu takýmto novým spôsobom. A ak by aj táto snaha zapadla do zabudnutia, ostane nám tento jedinečný projekt, ktorý už len po hudobnej stránke prekvapuje svojimi ambíciami a kvalitou. Započúvajte sa teda do hlasu cirkvi tretieho tisícročia a ponorme sa do textu úvodnej piesne, ktorý napísal sám Keith Getty.

Marcel Perecár

Acappella - Hymns for all the Ages

Štvorčlenný vokálny súbor Acappella, miestami rozšírený o ďalšie hlasy, spracoval do čisto vokálnej podoby kresťanské piesne 19. storočia. CD, RD1077, 638 Sk

Kapucíni - Vtedy / 2 CD

Všetko, čo doteraz Kapucíni nahrali, je obsahom tohto profilového dvojalbumu (okrem posledného CD Inak). Nájdem tu piesne z albumov: Ak chceš ísť za ním (1991), To je život (1994), Prosím, nepýtaj sa ma (1996), Rozlúčka (1997).

CD, SD0101, 500 Sk

Your hand o God has guided (one church, one faith)

your hand o God has guided
your church from age to age
the tale of love is written
for us on every page
our fathers knew your goodness
and we your works record
and each of these bear witness
one church one faith one lord

one church one faith one lord of life
one father one spirit one christ
one church one faith one lord of life
one heavenly king lord of all

your mercy never fails us
or leaves your work undone
with your right hand to help us
the victory shall be won
and then by all creation
your name shall be adored
with earth and heaven singing
one church one faith one lord

Tvoja ruka viedla Bože (jedna cirkev, jedna viera)

tvoja ruka viedla Bože
tvoju cirkev cez veky
príbeh lásky sa píše
pre nás na každej strane
naši otcovia poznali tvoju dobrotu
a my značíme tvoje diela
a každé z nich je svedectvom
jedna cirkev jedna viera jeden pán

jedna cirkev jedna viera jeden pán
jeden otec jeden duch jeden Kristus
jedna cirkev jedna viera jeden pán
jeden nebeský kráľ pán všetkých

tvoja milosť nás nikdy nesklame
ani neopustí dielo ktoré začala
s pomocou tvojej pravice
zvíťazíme
a potom celým stvorením
bude uctievané tvoje meno
spievať bude nebo i zem
jedna cirkev jedna viera jeden pán

Knapp Jennifer - The Way I am

V poradí tretí album speváčky, autorky a gitaristky Jennifer Knappovej pokračuje štýlovo v gitarovom rocku, tentoraz častejšie okorenenom zvukom londýnskeho sláčikového orchestra a samplami. Za upozornenie stojí aj meno bubenickej špičky Vinnieho Colaiuty, ktorý je súčasťou sprievodnej kapely.

CD, RD1070, 638 Sk

ROSA Slovensko
Lazovná 1
974 01 Banská
Bystrica
tel: 048/412 46 36
fax: 048/415 67 80
rosa@rosamusic.sk

Žiarovka praskla od zlosti,
že je len taká malá,
a v izbe bola zrazu tma
a ja som sa jej bála.

Tma nie je zlá, len nevidno,
akú má vlastne tvár.
Zostáva nádej jediná,
že príde opravár.

Raz, keď som bola ešte malá,
umreli malé husličky.
Ja som sa na tom smiala.

Vtedy mi povedala mamička,
že sa im zlomila dušička,
a hoci bola celkom maličká,
bez nej už nezaznie žiadna pesnička.

Tak vznikla táto básnička
o malých mŕtvych husličkách,
o tom, čo povedala mamička,
keď som bola ešte maličká

ako tá dušička v husličkách.

Pero ma má zrejme po krk.
Rozhodlo sa odísť na PN-ku.
Vystriem dľaň a tvárim sa
akoby som tam mala lienku.
Čakám, že uletí
bez poslednej bodky...
Pretože pero ochorelo.

Budík mi podal ručičku
a zvonivo sa smial.
Za každodenný úder po hlave
sa vôbec nehneval.

Srdce mu splašene búchalo,
len tiky-taky-tiky...
Neviem, prečo sa študenti
hnevajú na budíky.

Terezka

ilustrácia: Pascal Lemaître

OBJEDNÁVKY

V roku 2002 vychádza 5 čísel Nových dimenzií (február, apríl, jún, október, december).

Náklady na výrobu ND prevyšujú 25 Sk, preto pri ich objednávke pamätajte na tieto náklady v priloženom šeku. Ďakujeme!

Objednávky časopisu:

· *poštou na adresu:*

Univerzitné pastoračné centrum
Nové dimenzie
Staré grunty 36
842 25 Bratislava

· *e-mailom:*

predplatne@dimenzie.sk

· *zaslaním poštovej poukážky:*

Tatra banka a. s. Bratislava
č. ú.: 266 571 6002 / 1100

Na poštovej poukážke (objednávke) nezabudnite uviesť, koľko kusov z každého čísla ND chcete odobrať, u starých predplatiteľov aj prípadnú zmenu adresy.

U hromadných distribútorov sa podmienky upravujú individuálne.

Prispieť na časopis môžete aj finančným darom, za ktorý vám vopred ďakujeme.

Kto získa aspoň troch nových objednávateľov, má nárok na ročné zasielanie časopisu Nové dimenzie.

Objednať si môžete aj staršie čísla Nových dimenzií.

Ponuka platí do vyčerpania zásob.

e-obchod Nové Dimenzie

Náš časopis rozbehol svoj elektronický internetový obchod na adrese www.dimenzie.sk/obchod. Môžete si tu objednať nové a staré čísla Nových Dimenzií ale tiež kúpiť aktuálne knihy, ktoré boli vydané v bratislavskom UPC (hlavne knihy Milana Bubáka)

Tovar Vám pošleme poštou. Platba je možná na dobierku, prevodom na náš účet alebo online pomocou systému Tatrapay a Eliotpay.

A Postova poukazka na Sk h slovom SK h Tatra Banka a. s., Bratislava	Sk h Univerzitne pastoračne centrum Nove dimenzie Stare grunty 36, 842 25 Bratislava Tatra banka a.s. Bratislava 2665716002/1100	Sk h Univerzitne pastoračne centrum Nove dimenzie Stare grunty 36, 842 25 Bratislava Tatra banka a.s. Bratislava 2665716002/1100	V. symbol: Odosielateľ:	K. symbol: 0179 Odosielateľ:	V. symbol: Odosielateľ:	K. symbol: 0179 Odosielateľ:	Zuctovacie data platiteľa: Odosielateľ:	Zaplatena sadzba: Kontrolny listok Ustrizok pre prijimatela Podacie cisto
2665716002/1100 Univerzitne pastoračne centrum Nove dimenzie Stare grunty 36, 842 25 Bratislava VAKUP BRATISLAVA	2665716002/1100 Univerzitne pastoračne centrum Nove dimenzie Stare grunty 36, 842 25 Bratislava	2665716002/1100 Univerzitne pastoračne centrum Nove dimenzie Stare grunty 36, 842 25 Bratislava	0179 817 11	0179 817 11	0179 817 11	0179 817 11	0179 817 11	0179 817 11

Supis prevodov polozka
cislo:

Sprava pre prijimatela

objednavam si kusov
z kazdeho cisla casopisu
Nove Dimenzie.

Posielam dar Sk

Casopis Vam budeme posielat
dovtedy, pokial nevycerpate svoj
penazny kredit.

Casopis mi posielajte na adresu:
(vyplnate len ak je ina, ako adresa odosielateľa)

NEVYPLACAJTE V HOTOVOSTI

Penaznom ustave v
Uhradte touto post. poukazkou Sk
z mojho (nasho) uctu cislo
nazvom
v prospech uctu uvedeneho na prednej strane poukazky a vo
variabilnom symbole uve te:
dna: podpis podla podpisoveho vzoru

Likv.	Kontr.

Pocet	Hodn.	Sk	h
	5000	000	
	1000	000	
	500	00	
	200	00	
	100	00	
	50	0	
	20	0	
Papierove peniaze			
Mince			
Uhrn			

starostlivo uschovajte!
Pri reklamácii ho predložte!

Ziadat o patranie po poukazke
je mozne do 1 roka po jej podani
na postovu prepravu.

Poukazocene za poukazky vyplak-
tene v hotovosti a urcene na pripri-
sanie na uctec adresata v penaz-
nom ustave cini:

do sumy: 500,- Sk 4,- Sk
do sumy: 1 000,- Sk 8,- Sk
do sumy: 5 000,- Sk 10,- Sk
do sumy: 50 000,- Sk 15,- Sk
za kazdych dalsich
50 000,- Sk alebo ich cast 6,- Sk

Reklamacia c.

.....
podpis pracovníka posty

Penazny listok

Penazny listok

Humor

Scéna: Austrália.
Po púšti skáče klokan. Asi tak kaž-
dý desiaty skok sa zastaví, z vaku
sa mu vykloní malý tučniak so ze-
leným ksichtom a hodí šialenú tyč-
ku. A tak to ide stále dokola.

Scéna: Antarktída.
Na snehu stojí tučniak. K pravej
nohe sa mu túli trasúci sa pre-
mrznutý malý klokan a hovorí:
Mizerné výmenné pobyty!

*Beží po lese rodina slimákov a
stretne ich medveď. Ten sa ich
pýta:*

„Prečo tak utekáte?“

Slimák mu na to hovorí:

„Ale vieš, v lese je daňová kontro-
la a ja mám dom, žena má dom,
deti majú domy, tak utekáme.“

Medveď rozmýšľa a hovorí si:

„Ja musím tiež utiecť, lebo ja
mám kožuch, žena má kožuch a
deti majú tiež všetky kožuchy.“

*Ako tak beží celá rodina, stretne
ich krtko. Keď sa dozvie, čo je vo
veci, aj on sa zamyslí a dá sa na
útek. Ako tak uteká s celou rodi-
nou, prechádza v zoologickej zá-
hrade okolo klietky s paviánmi a
pavián sa ho opýta, prečo uteka-
jú. Krtko mu na to odpovie:*

„Ale vieš, v lese je daňová kont-
rola a ja tunelujem, žena tunelu-
je a aj všetky deti tunelujú, tak
utekáme.“

Pavián mu na to odpovie:

„To musí byť nejaká blbosť, lebo
ja mám holý zadok, žená má holý
zadok a aj všetky deti majú holý
zadok a celý život sme zavretí.“

„Počul som pán Ružička, že pi-
jete pivo v posteli...“
„Áno, pán doktor, veď je to ležiak.“

AGENTÚRA - príslušník vý-
zvednej (špionážnej) jednotky na
výlete
BURŽUJ - zlozvyk žutia "burá-
kov"

CITOVÁĎ - liezť niekomu na city
HEMOFÍLIA - záľuba v navšte-
vovaní transfúzných staníc
CHOLERIK - nosič životunebez-
pečných bacilov

JACHTING - neisté vyjadrovanie sa študenta na skúške
 PRIMÁR - typ lekára, ktorého pacienti končia často na
 mórach
 POP-MUSIC - moderná meditatívna hudba v úprave pra-
 voslávných popov
 RÁDIOAKTÍVNY - majúci záľubu v počúvaní rádia
 SPIRITUALITA - vec úzko súvisiaca s liehovárnickým
 priemyslom
 STOIK - preborník v maľovaní ikon

Vaša smrť, naša radosť. Pohrebničstvo Pieta

„Čo myslíte, rybárčil Noe na korábe počas potopy?“
 „???“
 „Prosím vás! S dvoma červíkmi!“

Dlho sme sa smiali na tej šéfovej anekdote, než sme po-
 chopili, že je to pracovná úloha.

Princ Bajaja vraví drakovi: „Drak, ty si pil! Dýchni na mňa!“

Bill Gates sa má odobrať na druhý svet, ale má na výber,
 či pôjde do neba, alebo do pekla. Najprv sa vyberie do
 neba. Anjeli tam popíjajú džús, vyhráva jazz, všade nu-
 da, nič sa nedeje. Bill sa rozhodne pozrieť si peklko.
 V pekle hrajú rock, tancujú tam nahé čertice, pije sa pivo,
 všetci sa zabávajú a je tam pekne teplučko. Povie si teda,
 že pôjde do pekla. Vyplní tlačivo, zabúcha na bránu pek-
 la. Otvorí mu tlstý čert a hneď ho šupne do kotla. Bill sa
 ešte stačí opýtať: „Kde je ten rock a pivo??“ A čert mu
 s úsmevom odpovie: „To bolo len DEMO!“

Festival Verím Pane 2002

Hudobný festival Verím Pane 2002 sa uskutoční
 v Námestove (Oravská priehrada) 17.7. - 21.7. 2002.
 Poplatky na deň sú: vstup 20 Sk, strava 60 Sk, uby-
 tovanie 10 Sk. Treba si priniesť karimatku, spacák.
 V areáli sa dá aj stanovať.

Čakajú na vás: koncerty
 gospelovej hudby, duchovná
 obnova, tvorivé dielne (taizé,
 spevokol, muzikál, piesne
 chvál, modli sa a tancuj, chvá-
 líme kreslením, komunikácia),
 odborné semináre (autorské
 práva, piesňový text), športové
 podujatia a rôzne súťaže.

Ďalšie informácie nájdete na: www.gospel.sk,
www.lux.sk, telefonicky na Juraj Drobný
 0905/620543, alebo 02/65412980.

Nezabudnite si vyplniť prihlášku a včas ju po-
 slať na: LUX communication, P.O.BOX 87, 014 99
 Bratislava.

„VY STE SVETLO SVETA.“ (Mt 5,14)

VŠ Infoservis

Banská Bystrica:

- v utorok o 18.00 a v nedeľu a prikázaný
 sviatok o 19.30 - vysokoškolská sv. omša v ka-
 tedrálnom kostole.

Bratislava:

- pondelok 20.00 - VŠ sv. omša v jezuitskom
 kostole (P. Ladislav Csontos SJ)
 - stretná podľa fakúlt (info na VŠ sv. omši)
 - nedeľa o 8.00, 10.00 a 22.00, utorok - piatok
 o 21.30 - sv. omša v UPC (Univerzitné
 pastoračné centrum), pred sv. omšou
 spovedanie
 - štvrtok 19.19 - sv. omša pre mladých z internátu
 EU - Horský park (a nie len pre nich), kostol na
 Kalvárii

Košice:

- pondelok 19.00 - sv. omša v seminárnom kostole
 - streda 19.00 - hosť v spoločenskej sále SKK na
 Alžbetinej 14
 - pondelok-piatok od 18.00 - 22.30 - čajovňa v UPC
 - nepravidelné sv. omše a spovedanie na
 internátoch
 - stretná na internátoch

Nitra:

- pondelok, utorok 20.30 - sv. omša na
 internáte na Drážovskej ceste
 - utorok 18.00 - mládežnícka svätá omša v kostole
 u piaristov, po nej adorácia
 - streda 18.30 - sv. omša v kostole u františkánov,
 18.30 (2x mesačne) škola modlitby na Kalvárii
 - štvrtok 19.30 - študentská sv. omša v kostolíku
 sv. Michala na vršku; Klokočina
 - na univerzite pôsobí Klub katolíckej mládeže
 FONS - ktorý organizuje spoločné modlitby kaž-
 dý večer o 21.00: Internát Mladosť - izba 517b,
 Pribina - 28VB, AB 615

Tmava:

- každý druhý pondelok 19.30 - filmový
 klub UPC
 - streda 19.30 - mládežnícka sv. omša
 - sobota - celodenná duchovná obnova
 - mesačné - ICE (palacinkovica, pexesovica)
 - prednášky, besedy...
 - spoveď, duchovný rozhovor - v určenom čase na
 univerzite, pred sv. omšou alebo v dohodnutom
 čase
 - stretná na internátoch

Zvolen:

- sv. omša v stredu o 17.30 v kaplnke
 na Zámku
 - pondelok o 19.45: prednášky na rôzne témy v je-
 dálni ŠD L. Stúra
 - utorok o 20.00: príprava na sviatosti
 - štvrtok 20.00 - 22.00: spoveď alebo osobný rozho-
 vor v CUP
 - piatok o 20.00: kultúrny piatok

Žilina:

- utorok 18.30 - sv. omša u saleziánov
 - 2. sobota v mesiaci - duchovná obnova
 - v piatok 19.30 - 22.30 - spoločná adorácia
 - pondelok - štvrtok, sobota - stretná
 UPC Žilina:
 - pondelok, streda 19.00 - sv. omša
 - utorok - sv. omša v angličtine
 - streda 20.00 - otvorené stretno
 - štvrtok 19.00 - adorácia
 - denne 8.00 - 22.00 - čajovňa
 - spoveď a osobný rozhovor s kňazom
 - nácvik spevu: po, st 18.00, št 18.30